

MEDIJSKE NAVADE GLUHIH IN NAGLUŠNIH TER SLEPIH IN SLABOVIDNIH OSEB

Vodja projekta: izr. prof. dr. Mateja Rek
Raziskovalec: doc. dr. Andrej Kovačič
Tehnična sodelavka: Kristina Brumat

Ljubljana, 2017

Medijske navade gluhih in naglušnih ter slepih in slabovidnih oseb

Mateja Rek, Andrej Kovačič, Kristina Brumat

Leto izdaje: 2017

Verzija: 9.4

Priložene datoteke:

- Priloga1-GS_2017_kvalitativna_raziskava.docx (71 strani, 0,1 mb, prepis intervjujev)
- Priloga2-GS_2017_kvantitativna_raziskava.docx (72 strani, 0,8 mb, grafi in tabele)

»Infrastrukturni program Fakultete za medije – zbiranje, vodenje in arhiviranje podatkov o medijski pismenosti« financira Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS – ARRS kot infrastrukturni program. Sredstva je ARRS zagotovila po pogodbi št.1000-16-2916.

KAZALO

1	POVZETEK	6
1.1	KRATEK POVZETEK	6
1.2	SHORT ABSTRACT	7
1.3	RAZŠIRJEN POVZETEK	8
2	UVOD.....	12
2.1	Usmeritve in financiranje programa.....	12
2.2	Cilji raziskave.....	13
2.3	Omejitve empiričnega dela raziskave	13
2.4	Oprelitev invalidnosti	13
2.5	Oprelitev gluhih in naglušnih oseb.....	15
2.6	Oprelitev slepih in slabovidnih oseb	16
3	KRATEK PREGLED TUJIH RAZISKAV NA PODROČJU INVALIDNOSTI....	18
4	PREDSTAVITEV PODATKOV KVALITATIVNEGA DELA – POGLOBLJENI INTERVJUJI.....	20
5	PREDSTAVITEV PODATKOV KVANTITATIVNEGA DELA RAZISKAVE	36
5.1	Potek zbiranja podatkov	36
5.2	Vprašalnik kvantitativna raziskava	36
5.3	Značilnosti vzorca	36
5.4	Izpostavljenost medijem.....	40
5.5	Razmišljanja o medijih, verodostojnosti novic in preverjanju informacij	58
5.6	Koristnost naprav in pripomočkov	64
6	ZAKLJUČEK.....	68
	VIRI.....	71

KAZALO SLIK

Slika 1: Število oseb v gospodinjstvu intervjuvane osebe	37
Slika 2: Zaposlitveni status intervjuvane osebe	38
Slika 3: Okvare vida in sluha	39
Slika 4: Primerjava izpostavljenosti različnim medijem za celoten vzorec.....	40
Slika 5: Koliko gledate televizijo, video ali filme?.....	41
Slika 6: Koliko ste v prostoru, kjer je prižgana televizija v minutah dnevno?	42
Slika 7: Koliko poslušate radijski program?	43
Slika 8: Koliko uporabljate telefon za pogovarjanje?	44
Slika 9: Koliko uporabljate telefon za vse namene skupaj?	45
Slika 10: Koliko berete tiskane medije?	46
Slika 11: Uporaba elektronskih medijev primerjalno	47
Slika 12: Koliko igrate video igre kjerkoli?.....	48
Slika 13: Koliko uporabljate računalnik/tablico za učenje ali drugo delo v minutah dnevno?49	
Slika 14: Koliko uporabljate računalnik/tablico za vse namene skupaj?.....	50
Slika 15: Koliko ste prisotni na internetu v minutah dnevno?.....	51
Slika 16: Koliko ste prisotni na družbenih omrežjih v minutah dnevno?.....	52
Slika 17: Koliko tekstualnih sporočil (katerakoli) pošljete dnevno?	53
Slika 18: Že objavili na spletnih portalih ali družbenih omrežjih informacije	54
Slika 19: Že objavili na spletnih portalih ali družbenih omrežjih fotografije ali selfie	55
Slika 20: Dostop do interneta.....	56
Slika 21: Katere vrste telefon uporabljate.....	57
Slika 22: Dokler medij nudi novice, ni pomembno, kdo je lastnik ali kako je financiran.....	58
Slika 23: Ko gledam novice, navadno verjamem temu, kar vidim na televiziji	59
Slika 24: Ko berem novice v časopisu, navadno verjamem temu, kar preberem	60
Slika 25: Ko gledam spletne strani, navadno verjamem temu, kar preberem ali vidim	61
Slika 26: Na družbenih omrežjih navadno verjamem temu, kar preberem ali vidim	62
Slika 27: Na svetovnem spletu ali družbenih omrežjih vedno preverim namen in verodostojnost avtorjev spletne strani.....	63
Slika 28: Internet mi je izboljšal življenje	64
Slika 29: Mobilni telefon mi zelo koristi	65
Slika 30: Novi tehnološki pripomočki so zelo koristni.....	66
Slika 31: Če bi imel več denarja, bi si lahko kupil več pripomočkov	67

KAZALO TABEL

Tabela 1: Klasifikacija oseb z izgubo sluha.....	15
Tabela 2: Spremljanje medijev	21
Tabela 3: Spremljanje novic	24
Tabela 4: Aktivnosti na družbenih omrežjih.....	27
Tabela 5: Uporaba pripomočkov za spremljanje medijev	30
Tabela 6: Možnosti izboljšav	33

1 POVZETEK

1.1 KRATEK POVZETEK

Podatkovna zbirka vsebuje kvalitativno in kvantitativno zbrane podatke. Kvalitativno je bilo izvedeno 23 intervjujev z gluhih/naglušnimi ter slepimi/slabovidnimi osebami s pomočjo delno strukturiranega vprašalnika. V kvantitativnem delu smo zajeli mnenja 101 respondentov s 44 spremenljivkami (od teh je bilo 12 demografskih). Podatki so bili pridobljeni v okviru lokalnih društev gluhih/naglušnih in slepih/slabovidnih preko spletne ankete z ali brez prisotnosti anketarja med 1.6.2017 in 31.10.2017 v Sloveniji. V okviru pridobivanja in analize podatkov smo izpostavili naslednje tematike:

- 1) povprečna dnevna izpostavljenost medijem,
- 2) z mediji povezano deljenje informacij na spletu,
- 3) raba družbenih omrežij,
- 4) kritični pogled na medije,
- 5) pripomočki pri uporabi medijev.

Ključne besede: mediji, gluhi, naglušni, slepi, slabovidni, družbena omrežja, deljenje informacij

1.2 SHORT ABSTRACT

This database consists of qualitative and quantitative data. In the qualitative part 23 interviews of hearing and visually impaired were conducted and analysed using a semi structured questionnaire. In the quantitative part we gathered 101 opinions of hearing and visually impaired on 44 variables (from these 12 demographic). Data collection was organised between 1.6.2017 and 31.10.2017 in Slovenia as an online survey with or without the presence of the interviewer. The main focus of data collection and analysis was to highlight:

- 1) the average daily media exposure,
- 2) media related information sharing,
- 3) the use of social media,
- 4) a critical view on media,
- 5) disability aids related to media use.

Keywords: media, visually and hearing impaired, social media, sharing information

1.3 RAZŠIRJEN POVZETEK

V Sloveniji raste zavedanje o pomenu medijske pismenosti in potrebi po sistematičnem zbiranju podatkov, kar je razvidno iz povratnih informacij vladnih organov, raziskovalcev in strokovnjakov na področju. V okviru Infrastrukturnega programa Fakultete za medije (<http://www.fame.si/>) – zbiranje, vodenje in arhiviranje podatkov o medijski pismenosti smo že pridobili podatke različnih skupin (celotne populacije ter dodatno otrok in mladostnikov). Z zbiranjem podatkov mnenj gluhih in naglušnih ter slepih in slabovidnih smo želeli dopolniti raziskovanje vpliva medijev na ranljive skupine in s tem v Sloveniji spodbujati metodološko in konceptualno raznovrstne raziskave na področju. Raziskovanje trenutnega stanja je velikega pomena, saj s trendom povečane izpostavljenosti ranljivih skupin ob hitrem napredku tehnologije še ni mogoče predvideti dejanskih dolgoročnih učinkov njihove izpostavljenosti različnim sodobnim medijem. Na omenjenem področju je zelo malo zbranih podatkov, zato bosta podatkovna zbirka in postavitve metodologije raziskovanja omogočila nadaljnje študije in objave raziskovalcev različnih področij.

Pri zbiranju podatkov smo se osredotočili zlasti na medijsko izpostavljenost, kritično razmišljanje, dostopnost in uporabo pripomočkov, spremljanje novic ter predloge za izboljšanje stanja. V zbrane podatke so vključena mnenja oseb z različnimi okvarami, ki čim boljše predstavljajo preučevano populacijo. Z namenom možnosti naknadne poglobljene analize smo izvedli tudi večje število poglobljenih intervjujev, ki dodatno omogočajo razumevanje problematike medijev in preučevane skupine invalidov.

Vprašalnik je bil izdelan na podlagi izkušenj raziskovanja medijske pismenosti in prilagojen s specifičnimi vprašanji glede stopnje okvare vida in sluha. Strukturiran vprašalnik kvalitativne raziskave je temeljil na podlagi pogovorov s strokovnjaki s področja zaposlenimi na Univerzitetnem rehabilitacijskem inštitutu Soča in Nacionalnem inštitutu za javno zdravje.

Izpostavljenost tradicionalnim medijem

- Osebe z okvaro vida v povprečju sicer manj spremljajo TV (116 minut dnevno) v primerjavi z osebami z okvaro sluha (125 minut), so pa več v prostoru, kjer je prižgana TV (več kot 2 uri in pol).

- Praktično vsi intervjuvanci spremljajo predvsem slovenske najbolj popularne televizijske programe. Večinoma najprej navajajo SLO 1, 2 in tudi 3, nato sledita Kanal A in POP TV, ter Športni kanali.
- Osebe z okvaro vida poslušajo radijski program več kot 3 ure dnevno, medtem ko osebe z okvaro sluha povprečno manj kot 1 uro dnevno. Dobra četrtnina vseh anketiranih ne posluša radijskega programa, zgornja četrtnina pa ga posluša več kot 3 ure dnevno.
- Osebe z okvaro vida berejo dnevno povprečno manj kot pol ure, medtem, ko tisti z okvaro sluha 71 minut. V povprečju vseh anketiranih skupaj dobra tretjina vseh vprašanih ne bere tiskanih medijev, 20 % pa jih bere več kot 60 minut dnevno.

Računalnik, telefon, internet in objava informacij

- Uporaba računalnika / tablice za učenje ali drugo delo je zelo pogosta in v povprečju znaša dnevno skoraj 3 ure. Celotna uporaba računalnika znaša še dodatnih 15 minut več dnevno. Za osebe z okvaro vida znaša uporaba računalnika več kot 3 ure in pol na dan.
- Računalnika ali tablice ne uporablja približno desetina vprašanih, 2 uri ali več dnevno pa uporablja računalnik praktično polovica.
- 70 % vprašanih ne igra video iger, malo manj kot 5 % pa igra video igre uro ali več dnevno.
- Podobno je z uporabo interneta, kjer ga uporablja uro ali več skoraj dve tretjini vprašanih medtem, ko je 10 % takšnih, ki interneta ne uporabljajo.
- Na družbenih omrežjih ni prisotna približno tretjina vprašanih, medtem ko je zgornja tretjina prisotna na družbenih omrežjih 45 minut ali več.
- Katerikoli telefon za pogovarjanje uporabljajo vprašani skoraj uro in pol, za vse namene dve uri in četrt dnevno.
- Dostop do interneta ima 90 % vprašanih, od tega jih ima 86 % neomejen dostop.
- Dnevno pošljejo v poprečju 15 tekstualnih sporočil (okvara vida 10, okvara sluha 20).
- Sedem od desetih respondentov uporablja pametni telefon z internetno povezavo.
- Na internetu ima objavljen ime in priimek kar 62 % vseh anketiranih. Več kot polovica jih je že objavila informacije, ker so zaradi tega imeli ugodnosti. Več kot pet od desetih je že objavilo slike iz potovanj, doživetij in kar 28 % svoj selfie.

Kritični pogled in zaupanje v medije

- Mnenja glede trditev »Dokler medij nudi novice / zabavo, ni pomembno, kdo je lastnik ali kako je financiran« so v povprečju praktično na sredini (3.19).
- Anketirani malo manj ne verjamejo kot verjamejo novicam na TV, časopisih, radiju, na spletu, pri čemer so si rezultati glede različnih medijev med seboj zelo podobni. Odstopanja od povprečja so velika. Povprečno so ocene zelo blizu sredinske vrednosti. Še najmanj verjamejo novicam na družbenih omrežjih.

Pripomočki in spremljanje medijev

- Velika večina intervjuvancev (skoraj vsi) so mnenja, da jim mediji izboljšujejo življenje. Med razlogi navajajo predvsem »mora vedeti, kaj se dogaja«, »sprostitvev«, »pozabi na bolečine«, »zabavo« in »užitek«.
- Praktično vsem anketiranim je internet izboljšal življenje. Mobilni telefon in novi tehnološki pripomočki pa jim v veliki večini koristijo.
- Dobra tretjina intervjuvancev uporablja pripomočke. Večinoma so to preprosti pripomočki kot so povečala, bralniki in slušni aparati.
- Povečini ne poznajo dobro vse tehnološke naprave – pripomočke (so jim predragi, zato se z njimi ne ukvarjajo).
- Če bi imeli več denarja, bi si večina kupila nove pripomočke, pri čemer ni bistvenih razlik med osebami z okvaro sluha in osebami z okvaro vida.
- Niso enotni, kateremu mediju bi se najtežje odrekli (telefon, TV ali radio).

Spremljanje novic

- Novice so za anketirane velikega pomena, zato je spremljanje za večino zelo intenzivno, kar lahko pojasnjuje tudi veliko izpostavljenost medijem in obratno.
- So prevladujočega mnenja, da so novice prikazane negativno (do tega so tudi kritični).
- Verjamejo približno polovici novic, ki jih slišijo oz. vidijo.

Družbena omrežja

- V povprečju so na družbenih omrežjih vprašani 70 minut dnevno. Tisti, ki uporabljajo internet in družbena omrežja (dobra polovica), jih uporabljajo zelo veliko, nekateri tudi vseskozi .
- Približno polovica intervjuvanih ima odprt profil in praktično vsi izmed teh ga imajo odprtega pod resničnimi podatki. Uporaba je večinoma zaradi zabave, jim pa po navedbah olepšuje življenje. Nekateri so na družbenih omrežjih praktično večino časa.

Med mogočimi omejitvami in povezanimi izboljšavami navajajo:

- novice v spletnih časopisih pogosto niso dostopne slepim in slabovidnim,
- preveč reklam s povezavami na spletu, ki ovirajo slepe in slabovidne,
- kjer predajo informacije, je pomembno, da jih tudi govorno povedo (na primer pri poročilih pokažejo občasno le sliko, ki pa je ne opišejo),
- več govornih oddaj za slepe,
- vse, kar je tuje, je potrebno sinhronizirati,
- opisovanje po televiziji za slepe,
- ko se govori (oddaje, izjave, ...) bi potrebovali tolmača ali podnapise za gluhe in naglušne.

2 UVOD

2.1 Usmeritve in financiranje programa

Izvedbo pridobivanja podatkov je financirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS – ARRS kot infrastrukturni program »Infrastrukturni program Fakultete za medije – zbiranje, vodenje in arhiviranje podatkov o medijski pismenosti«. Sredstva je ARRS zagotovila po pogodbi št. 1000-16-2916.

Usmeritev programa je zbiranje podatkov o stanju medijske pismenosti v Sloveniji, spremljanje dejavnikov in trendov medijske pismenosti v daljšem obdobju in nudenje podpore raziskovalnim projektom, programom, razvojnim programom in projektom ter državnim in drugim vladnim organom ali resorjem pri izvajanju njihove službe.

Podatki, ki se zbirajo v okviru tega programa, predstavljajo temelj analize stanja medijske pismenosti v Sloveniji. Omogočajo komparativno analizo stanja medijske pismenosti v evropskem in globalnem prostoru. Verjamemo, da bodo zbrani podatki v prihodnosti pripomogli k oblikovanju javnih politik in izvajanju le-teh na področju medijske pismenosti tako v smislu vsebin, forme, metod dela, kot drugih specifičnih značilnosti. Pridobili smo že podatke:

- Medijska pismenost 2014 (Rek, Kovačič, Milanovski Brumat 2014);
- Mediji in predšolski otroci (Rek, Milanovski Brumat 2016);
- Mediji in srednješolci (Rek, Milanovski Brumat 2016);
- Mediji in osnovnošolci (1-6 razred) (Rek, Milanovski Brumat 2016).

V okviru izvedbe 2017 in tega poročila smo zbrali naslednje podatke:

- kvantitativno zbrani podatki s pomočjo društev z gluhihmi/naglušnimi ter slepimi/slabovidnimi v Sloveniji,
- kvalitativno pridobljeni podatki v okviru poglobljenih intervjujev v Sloveniji.

2.2 Cilji raziskave

Osnovni cilj preučevanja medijske pismenosti na področju gluhih in naglušnih ter slepih in slabovidnih je bil kakovosten zajem podatkov v povezavi z izpostavljenostjo medijem ter njihovim kritičnim mišljenjem. Poudarki so bili tudi na tematikah spremljanja novic, aktivnosti na družbenih omrežjih ter uporabi pripomočkov. Poseben sklop je zajemalo tudi deljenje informacij na spletu.

Raziskava je skupaj s prilogami objavljena na posebej v ta namen izdelanih spletnih straneh o medijski pismenosti (www.pismenost.si). Zbrani podatki omogočajo državnim organom, da lažje evalvirajo dejansko stanje in izboljšajo delo pripravljavcev vsebin. Podatki prikazujejo, da mediji igrajo zelo pomembno vlogo v življenju invalidov in zato je pri tej skupini oseb še posebej pomembno spremljati navedene tematike. Ker lahko tehnologija tudi precej olajša spremljanje medijev, je dodana vrednost predstavljenih podatkov tudi v mogoči pomoči invalidnim osebam v smislu pomoči pri nakupih pripomočkov za lažje spremljanje medijev ter medijskem opismenjevanju in s tem povezano boljšo vključenost v družbo.

2.3 Omejitve empiričnega dela raziskave

Raziskava se zaradi načina pridobivanja podatkov nanaša na gluhe in naglušne ter slepe in slabovidne, ki so vključeni v društva gluhih/naglušnih ter slepih/slabovidnih v Sloveniji. Podatki, predstavljeni v nadaljevanju, so odraz mnenj posameznikov znotraj društev. Izpolnjevanje ankete je potekalo v večini primerov brez prisotnosti raziskovalca, v okvirno četrtini primerov pa ob prisotnosti. Kljub uporabi preverjenega vprašalnika verjamemo, da lahko prihaja do raziskovalne pristranskosti zaradi občutljivosti tematike. Pri tem obstaja verjetnost, da vprašani ne priznavajo ali pa se tudi ne zavedajo, kolikšna je njihova dejanska izpostavljenost medijem. Pri izpolnjevanju ankete lahko tako podajajo družbeno bolj zaželene odgovore. Iz navedenih razlogov smo zbiranje podatkov kvantitativne raziskave okrepili s poglobljenimi intervjuji in s tem dodatnimi informacijami ter širšim pogledom na tematiko.

2.4 Opredelitev invalidnosti

Definicija invalidnosti (Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, 2017) je utemeljena v 1. čl. Konvencije Mednarodne organizacije dela št. 159, v katerem je določeno, da je "invalid" oseba, katere možnosti, da si zagotovi in obdrži ustrezno zaposlitev in da

napreduje v njej, so bistveno zmanjšane zaradi telesne ali duševne okvare. Enako je opredeljen pojem "invalida" tudi v Priporočilu MOD št. 168.

Definicija invalidnosti upošteva celoto splošnih in poklicnih delovnih zmožnosti zavarovanca. Absolutna definicija invalidnosti pomeni, da se invalidnost ugotavlja kot izguba pridobitne zmožnosti (za katerokoli organizirano delo) in zmanjšanje ali izguba poklicne delovne zmožnosti za delo v svojem poklicu, pri čemer imajo poseben pomen stopnja strokovne izobrazbe, dodatna usposobljenost, delovne izkušnje in možnost poklicne rehabilitacije.

Invalidnost po ZPIZ-2 razvrščamo v tri kategorije:

- I. kategorija - če zavarovanec ni več zmožen opravljati organiziranega pridobitnega dela ali ni zmožen opravljati svojega poklica in nima več preostale delovne zmožnosti;
- II. kategorija - če je zavarovančeva delovna zmožnost za svoj poklic zmanjšana za 50 % ali več;
- III. kategorija - če zavarovanec ni več zmožen za delo s polnim delovnim časom, lahko pa opravlja določeno delo s krajšim delovnim časom od polnega, najmanj štiri ure dnevno, oziroma če je zavarovančeva delovna zmožnost za svoj poklic zmanjšana za manj kot 50 % ali če zavarovanec še lahko dela v svojem poklicu s polnim delovnim časom, vendar pa ni zmožen za delo na delovnem mestu, na katerem dela.

2.5 Opredelitev gluhih in naglušnih oseb

Naglušnost se po linearni redukciji sluha (ISO) stopnjuje od lažje (do 40 dB) preko srednje (do 60 dB) do težje naglušnosti (preko 80 dB). Če se je naglušnost pojavila po rojstvu, ko se glasovni kod še ni povsem spontano razvil na osnovi deficitnega sluha, je pri takih otrocih treba izvesti celovito demutizacijo, pri čemer se maksimalno izkoristi ostanke sluha - s pomočjo slušnega aparata ali brez njega (Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije, 2017). V Sloveniji se uporablja naslednja klasifikacija oseb z izgubo sluha razvidna iz spodnje tabele.

Tabela 1: Klasifikacija oseb z izgubo sluha

Stopnja v dB (decibeli)	Opis (izgube sluha)	Vpliv na komunikacijo
10 do 15 dB	Normalno slišanje	Nobene ovire v komunikaciji.
16 do 25 dB	Rahla, neznatna	V tihih okoljih oseba nima težav z razumevanjem, v hrupnih okoljih oz. prostorih imate težave pri razumevanju šibke jakosti govora.
26 do 40 dB	Lažja	V tihih pogovornih situacijah, kjer je snov poznana in besednjak omejen, oseba nima težav pri komuniciranju. Slaboten, tih govor ali govor na razdalji, težko sliši, čeprav je hrup minimalen. Debate v razredu, skupini predstavljajo komunikacijski izziv.
41 do 55 dB	Zmerna	Oseba sliši govor le od blizu. Skupinske aktivnosti, kot so npr. govorne situacije v razredu, predstavljajo komunikacijski izziv.
56 do 70 dB	Zmerno težka	Oseba lahko sliši le glasen, čist govorni signal. Več težav ima pri skupinskih situacijah. Velikokrat je razumevanje govora opazno moteno. Tudi govor naglušnega je rahlo moten.
71 do 90 dB	Težka	Oseba ne more slišati govora, razen če je ta zelo glasen, a tudi takrat ne more prepoznati vseh besed. Zvoki okolja so prisotni, vendar jih oseba ne more identificirati. Posameznikov govor ni povsem razumljiv.
91 in več dB	Globoka, zelo težka	Oseba lahko sliši posamezne glasne zvoke, medtem ko govora ne more zaznavati. Vzpostavi se osnovno sporazumevanje. Posameznikov govor, če je sploh razvit, ni razumljiv.

Vir: Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije (2017)

Po svetu živi okoli 75 milijonov gluhih, v Sloveniji ocenjeno 1500, od tega je okoli tisoč uporabnikov slovenskega znakovnega jezika kot prvega jezika (Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije, 2017). Po klasifikaciji Svetovne zdravstvene organizacije (Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije, 2017; povzeto po WHO) je gluhotna ena najtežjih invalidnosti. Gluho osebo opredeljuje izguba sluha na frekvencah 500, 1000 in 2000 Hz povprečno na ravni 91 dB ali več. Zaradi okvare sluha imajo gluhe in težko naglušne osebe velike težave pri sporazumevanju in vključevanju v okolje, v katerem živijo, se izražajo, ustvarjajo, delajo ali preživljajo prosti čas, kar lahko vodi v različne oblike socialne izključenosti.

Senzorni invalidi oziroma invalidi sluha imajo “izgubo ali omejitev možnosti za enakopravno in samostojno sodelovanje na mnogih področjih družbenega življenja: pri informiranju, komunikaciji, izražanju, političnem udejstvovanju (...) zaradi pomanjkljivosti oz. neprilagojenosti v okolici” (Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije, 2017; povzeto po Konvenciji OZN o pravicah invalidov).

Čeprav gluhi v svetu veljajo za skupino težje prizadetih invalidov, se v Sloveniji še vedno uporabljajo določila zveznega samoupravnega Sporazuma o seznamu telesnih okvar iz leta 1983, ki gluhe uvršča v 70-odstotno telesno okvaro, zaradi česar jim ni priznan status invalida, nimajo pravice do tehničnih pripomočkov, do invalidnine (Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije, 2017). Shield (2006) zato ugotavlja, da je v VB in Skandinaviji okvirno 3 % oseb s slušnimi pripomočki in da kljub velikim izboljšavam v tehnologiji slušnih pripomočkov, le-te uporablja še vedno zelo malo oseb.

2.6 Opredelitev slepih in slabovidnih oseb

Med slepe in slabovidne uporabnike se uvrščajo tisti, ki se glede na definicijo slepote in slabovidnosti umeščajo v 1., 2., 3., 4. ali 5. skupino. Po mednarodni definiciji, ki jo je Republika Slovenija povzela po Svetovni zdravstveni organizaciji (Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije, 2017 povzeto po WHO), je slepa ali slabovidna oseba tista, ki ima naslednjo stopnjo okvare vida:

Slabovidnost (I. in II. kategorije), slepota (III., IV. in V. kategorije):

- I. Kategorija: vidna ostrina od 0,3 do 0,1.
- II. Kategorija: vidna ostrina manj od 0,1 do 0,05 (štetje prstov na 3 metre) ali zoženo vidno polje na 20 stopinj ali manj okrog fiksacijske točke, ne glede na ostrino vida.
- III. Kategorija: vidna ostrina manj od 0,05 (prsti na 3 metre) do 0,02 (prsti na 1,5 metra) ali zoženo vidno polje okrog fiksacijske točke na 5-10 stopinj, ne glede na ostrino vida.
- IV. Kategorija: vidna ostrina manj od 0,02 (prsti 1,5 na metra) od zaznavanja svetlobe ali zoženost vidnega polja okrog fiksacijske točke do 5 stopinj, ne glede na ostrino vida.
- V. Kategorija: vidna ostrina 0 (amaurosis) – dojem svetlobe negativen.

Vir: Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije, 2017

Okvaro vida izražamo z ostankom ostrine vida in ostankom širine vidnega polja oz. z izgubo ene ali druge. Normalna ostrina vida je 1,0 ali 100 %, meja med slepoto in slabovidnostjo pa je postavljena na 95 % izgube ostrine vida ali na manj kot 10 stopinj zoženo vidno polje okoli fiksacijske točke, ne glede na ostrino vida. Pri določanju kategorije slepote ali slabovidnosti se upošteva vid na boljšem očesu z najboljšo možno korekcijo (očala ali kontaktne leče). Med slepe torej v nasprotju s splošnim prepričanjem ne uvrščamo le tistih oseb, ki so popolnoma izgubili sposobnost vida in je njihovo zaznavanje svetlobe enako nič (amaurosis), ampak s socialnega vidika mednje štejemo tudi tiste, ki imajo določen ostanek vida (do 5 %), vendar je ta tako pičel in necelovit, da človeku v neznanem okolju ne omogoča samostojne orientacije (Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije, 2017).

Podatki o številu slepih in slabovidnih, ki so jih Kodrič-Dačić in drugi (2010) uspeli zbrati za Slovenijo, kažejo le delno sliko. V letu 2008 je bilo v programe predšolske vzgoje in izobraževanja v vrtcih vključenih 16 otrok, v osnovne šole pa 22 otrok. Po grobih ocenah naj bi se število slepih in slabovidnih v Sloveniji gibalo med 8.000 in 10.000 (Kodrič-Dačić in drugi, 2010). Praviloma pa se za število slepih in slabovidnih v Sloveniji uporablja podatek o številu članov ZDSSS. Po teh grobih ocenah se število slepih in slabovidnih v Sloveniji giblje od 0,2 % do 0,5 % vsega prebivalstva. ZDSSS je nacionalna reprezentativna invalidska organizacija, v katero je povezanih devet medobčinskih društev (Ljubljana, Maribor, Kranj, Koper, Nova Gorica, Novo mesto, Celje, Ptuj in Murska Sobota). ZDSSS vodi centralni register članov, v katerega je bilo dne 31. 12. 2009 vpisanih 4.021 slepih in slabovidnih; od tega 1.739 slabovidnih in 2.282 slepih. Žensk je bilo 2.325, moških pa 1.696. Podatki o

članstvu v ZDSSS se trenutno uporabljajo kot relevantni podatki o številu slepih in slabovidnih v Sloveniji (Kodrič-Dačić in drugi, 2010).

3 KRATEK PREGLED TUJIH RAZISKAV NA PODROČJU INVALIDNOSTI

Vodilna institucija Ofcom v Veliki Britaniji raziskuje medijsko pismenost in povezanost izpostavljenosti ter dostopnosti medijev z življenjem različnih skupin prebivalstva. Zelo pomembne raziskave Ofcom izvaja tudi na področju invalidnosti. Ofcom (2006) je tako izvedla raziskavo Medijska pismenost invalidnih oseb. Ugotavljajo, da so invalidne osebe pod 65 leti v povprečju gledale 25 ur TV na teden, kar je okvirno 20 % več kot neinvalidne osebe. 3 izmed 5-ih invalidnih oseb trdijo, da nimajo nobenih pomislekov glede vsebine na TV v nasprotju z 2/5 neinvalidnih oseb. Invalidne osebe okvirno poslušajo radio 18 ur na teden v primerjavi s 15 urami na teden neinvalidnih oseb. Drugih večjih razlik med invalidi in neinvalidi raziskava ni pokazala.

Ofcomovo poročilo (2013) prikazuje rezultate raziskave, opravljene med invalidnimi osebami glede komunikacijskih storitev in naprav. Komunikacijske storitve invalidi uporabljajo manj kot neinvalidi. Zanimivo je, da le 55 % gospodinjstev, kjer živijo invalidi, dostopa do interneta v primerjavi s 83 % neinvalidov. Tudi lastništvo računalnika je manjše pri invalidnih osebah. Osebe z okvaro sluha imajo nadpovprečno pogosto lastništvo pametnih telefonov in plačljive TV in interneta. Po drugi strani pa imajo osebe z okvaro vida nadpovprečno lastništvo osebnega računalnika in dostopa do interneta (Ofcom, 2013). Hkrati te osebe tudi več uporabljajo internet in družbeno omrežje, manj pa televizijo.

V raziskavi Ofcom-a iz leta 2015 (Ofcom, 2015a) so zajeli mnenja 4000 invalidnih oseb in 16000 neinvalidnih oseb. Osebe z okvarami sluha so tudi leta 2015 imele nižji odstotek dostopa do interneta ter nižji odstotek lastništva pametnih telefonov. Osebe z okvaro vida pa so imele manjšo uporabo storitev plačljive TV. Podobno so Okoni in drugi (2015) izvedli raziskavo med starejšimi ljudmi. Preučevali so izkušnje starejših oseb z okvaro vida in njihovo uporabo interneta s kvalitativno raziskavo. Avtorji ugotavljajo, da se osebe s tovrstno okvaro veliko manj vključujejo na splet, kar bi lahko povzročilo večji razkorak in odtujenost. Mlajšo generacijo so preučevali Asuncion in drugi (2012). Avtorji so ugotovili, da so družbeni mediji zelo popularni med študenti, ki so invalidi. Med spletnimi portali sta najbolj

popularna youtube in facebook. Vsakega anketirani uporabljajo povprečno 12 ur na teden za osebno uporabo in 6 ur na teden za izobraževanje.

Na področju dostopnosti naprav je Ofcom (2015b) izvedel tudi zanimivo študijo s skrivnostnim kupcem. Rezultati raziskave skrivnostni kupec na področju informacijsko-telekomunikacijskih storitev za invalide v VB prikazujejo razvito metodologijo merjenja kvalitete zagotavljanja enakih možnosti s predlogi izboljšav. Študija ugotavlja, da ponudniki telekomunikacijskih storitev ne omogočajo primerne podpore invalidom z različnimi omejitvami. Študija predstavlja referenčni primer mogočih izboljšav ponudnikov IKT storitev.

Prop in drugi (1981) so analizirali odgovore na anketni vprašalnik 100-tih učiteljev gluhih otrok in ugotovili možnosti za izboljšave v učenju. Hkrati so opozorili tudi na nujnost dodatnih raziskav, možnosti uvajanja tehnologij ter mogočih izzivov v povezavi z njimi. V zvezi z učenjem oseb z okvaro vida je Chester (2012) zapisal »Smernice za ugotavljanje posebnih potreb študentov z okvaro vida v osnovnih in srednjih šolah».

V Sloveniji so na Statističnem uradu izdelali dokument (Invalidi, starejši in druge osebe s posebnimi potrebami, 2007), ki podaja definicije invalidnosti, pregled zakonov in predpisov ter podatke glede zaposlovanja invalidov, poškodb pri delu, socialnega varstva in poklicnih bolezni. Na Univerzitetnem rehabilitacijskem inštitutu – *Soča* (Tabaj in Cugelj, 2016) so naredili poglobljeno analizo rezultatov izvajanja zakona o izenačevanju možnosti invalidov, ki predpisuje sofinanciranje tehničnih pripomočkov. V dokumentu so navedene težave in predlogi mogočih izboljšav ter analiza podatkov upravnih enot in fokusnih skupin. Na ZRSS (2012) so izdali dokument, ki predstavlja poročilo o uvajanju poskusa vključevanja otrok in njihovega učnega uspeha. Spremljali so 11 otrok v vrtcih, 58 učencev in 23 dijakov ter ugotavljali njihovo vključenost in sposobnost. Glavni cilj je bil ugotoviti, kako lahko slepi in slabovidni otroci, učenci in dijaki, vključeni v specialno pedagoško rehabilitacijsko obravnavo, napredujejo v samostojnosti in doseganju standardov znanja.

4 PREDSTAVITEV PODATKOV KVALITATIVNEGA DELA – POGLOBLJENI INTERVJUJI

Rezultati so v nadaljevanju predstavljeni v obliki krajših odgovorov, navedenih na posamezne sklope tematik v spodnjih tabelah. Odgovori so predstavljeni za vseh 23 intervjuvancev skupaj, saj tako najlepše opisujejo sliko – oz. njihova mnenja. Podatke smo pridobivali tako na lokaciji društev kot na domovih anketiranih.

Na določene tematike posamezni intervjuvanci niso podali konkretnih odgovorov (na primer če družbenih omrežij ne uporabljajo). Poleg navedenih kratkih odgovorov so raziskovalcem na voljo razširjeni odgovori, ki jih podajamo v posebni datotečni prilogi, saj gre za zajetno podatkovno zbirko. Iz navedenih razširjenih odgovorov lahko raziskovalci oblikujejo in izdelajo lastno kodiranje in tolmačenje rezultatov.

Strukturiran vprašalnik kvalitativne raziskave je temeljil na podlagi pogovorov s strokovnjaki s področja zaposlenimi na Univerzitetnem rehabilitacijskem inštitutu Soča in Nacionalnem inštitutu za javno zdravje.

Rezultate na kratko predstavljamo v naslednjih štirih tabelah ter v celoti v datotečni prilogi Priloga1-GS_2017_kvalitativna_raziskava.docx.

Tabela 2: Spremljanje medijev

Okvara	Spol:	Kraj bivanja	Vaša trenutna izobrazba	Starost	Katere medije konkretno najbolj pogosto (navede imena sam, na primer POP TV ...) spremljate za vsako skupino (TV, radio, revije, internet) medijev posebej ... če jih ...	Ali vam mediji pomagajo in izboljšujejo življenje? Bi bilo življenje brez medije boljše ali slabše?	Če da, kateri vam najbolj pomaga?	Kateremu bi se najtežje odrekli?
Okvara vida, sluha in telesna okvara	Ženski	Podeželje	srednja ali poklicna	pod 40 let	TV: SLO 1, SLO 2, Pop TV Radio: Ljubljana prvi, drugi, tretji Časopisi: Primorske novice, Nedeljski dnevnik Internet: e-pošta	Ne eno, ne drugo. Srednje. Bi bilo bolje, če ne bi vedeli za negativne.	Mobilni telefon.	Telefonu.
Okvara vida, sluha in telesna okvara	Ženski	Podeželje	osnovna ali manj	pod 40 let	TV: SLO 1, SLO2, Šport TV 1, Šport TV 2, Šport TV 3, Šport Klub 1, Šport Klub 2, Šport Klub 3, Šport Klub 4, Šport Klub 5, Šport Klub 6, Kanal A, Pop TV Radio: Radio Robin, Radio Koper, Val 202 Revije: / Internet: /	Delno.	Radio, televizija.	Radiu.
Okvara vida in sluha	Ženski	Podeželje	srednja ali poklicna	40 in več let	TV: SLO 1, Kanal A, Pop TV, Pop Kino, National Geographic Radio: Radio Koper, Radio 1 Revije: Primorske novice, Pilot, Goriška, Dnevnik. Internet: 24ur, Planet	Včasih ja. Boljše.	TV	TV
Okvara vida in sluha	Ženski	Mesto	srednja ali poklicna	pod 40 let	TV: SLO 1, Planet TV Radio: Radio Slo 1, Radio Aktual, Radio 1, Radio Robin Revije: / Internet: e-pošta, prebiranje receptov, nasvetov.	Da. Slabše.	Internet.	Telefonu.
Okvara vida in sluha	Ženski	Podeželje	srednja ali poklicna	pod 40 let	TV: SLO 1, POP TV, SLO 2, RTM Makedonija, HRT 1, HRT 2, RTS – srbski, TV Pink Radio: Radio Koper Revije: / Internet: Skype, Gmail	Včasih izboljšujejo. Slabše.	Radio, televizija, telefon.	Brez telefona.
Okvara vida in telesna okvara	Ženski	Podeželje	osnovna ali manj	pod 40 let	TV: SLO 1, POP TV, TV Golica Radio: Radio Aktual, včasih Radio 1 Revije: Nova Internet: Lady	Izboljšujejo. Boljše brez.	Televizija.	Radiu.
Okvara vida	Moški	Podeželje	srednja ali poklicna	pod 40 let	TV: SLO 1, SLO 3, Kanal A, Pop TV Radio: / Revije: Delo, Goriška Internet: RTV3D	Izboljšujejo. Boljše.	Televizija.	Televiziji.
Okvara vida	Ženski	Podeželje	osnovna ali manj	pod 40 let	TV: SLO 1, TV Koper Radio: Radio Koper Revije: / Internet: /	Izboljšuje. Slabše.	Radio.	Radiu.
Okvara vida	Ženski	Mesto	višja ali več	40 in več let	TV: SLO2 Radio: VAL 202 Revije: / Internet: FB, NRK – norveški športni program, RTV	Da. Slabše.	Radio.	Radio.
Okvara vida	Ženski	Mesto	srednja ali poklicna	40 in več let	TV: / Radio: Radio Robin Revije: / Internet: FB	Da. Slabše.	Internet, radio.	Radiu.
Okvara vida	Moški	Podeželje	srednja ali poklicna	40 in več let	TV: SLO 1, SLO2 Radio: Radio 24 – italijanski program Revije: / Internet: FB, preko interneta Delo, Dnevnik, Finance, SloTech	Da, izboljšujejo. Slabše.	Internet, mobilni telefon.	Internetu.
Okvara vida	Ženski	Podeželje	srednja ali	pod 40 let	TV: Šport Klub 1, Šport Klub 2, Kanal A Radio:	Da, izboljšujejo. Odvisno.	Mobilni	Radiu.

			poklicna		Radio Koper, Val 202, občasno tudi Radio Robin in Radio 1 Revije: / Internet: kar me zanima trenutno		telefon., radio.	
Okvara vida	Moški	Podeželje	srednja ali poklicna	pod 40 let	TV: SLO 1, SLO2, Pop TV, Kanal A, Šport Klub, Media Set Radio: Radio Koper, Val 202 Revije: / Internet: /	Da, pomagajo. Slabše	Televizija, radio.	Telefon.
Okvara vida	Moški	Mesto	srednja ali poklicna	pod 40 let	TV: SLO 1, Pop TV, Kanal A, Moto GP, Rai 1, Media Set, Canal 5, Rette 4, Italia 1 Rai 2, Radio: Radio Birikina, Radio 1 Revije: / Internet: MMC – Multimedija RTVja, Primorske novice, Skype	Niti ne. Slabše.	Mobilni telefon.	Telefon.
Okvara vida	Moški	Mesto	srednja ali poklicna	pod 40 let	TV: Kanal A, Šport TV, Šport Klub, Pop TV Radio: Radio Robin, Radio Koper Revije: / Internet: /	Pomagajo. Slabše.	Televizija.	Televiziji.
Okvara vida	Ženski	Mesto	srednja ali poklicna	pod 40 let	TV: SLO 1, SLO2, Exodus, občasno Pop TV, Kanal A in Planet TV Radio: Prvi program, Radio Ognjišče Revije: / Internet: knjižnica Zveze slepih Slovenije, Avdio biblij, You Tube	Ja. Slabše.	Radio.	Radiu.
Okvara vida	Ženski	Podeželje	osnovna ali manj	pod 40 let	TV: SLO 1, SLO2, SLO3, TV Koper, Pop TV, Kanal A, RAI 1, RAI 2, RAI 3 Radio: Radio Koper, Radio Robin, RTVjev Prvi in Drugi program Revije: / Internet: /	Izboljšujejo. Slabše.	Televizija in radio.	Televiziji.
Okvara vida	Ženski	Mesto	višja ali več	pod 40 let	TV: SLO 1, TV Golica, Pop TV, RAI 1 Radio: Radio Koper Revije: Primorske novice, Jana, Goriška Internet: /	Boljše.		
Okvara vida	Moški	Podeželje	osnovna ali manj	pod 40 let	TV: SLO 1, SLO2, SLO3, Kanal A, Pop TV, TV Golica Radio: / Revije: / Internet: /	Ne. Slabše.	Mobilni telefon in televizija.	Telefonu.
Okvara sluha	Ženski	Mesto	srednja ali poklicna	pod 40 let	TV: SLO 1, SLO3, Kanal A Radio: / Revije: Zarja Internet: /			
Okvara sluha	Moški	Mesto	srednja ali poklicna	pod 40 let	TV: SLO 1, SLO2, SLO3, Radio: / Revije: Goriška Internet: spletni strani Zveze društev gluhih in naglušnih, Društva gluhih in naglušnih severne Primorske	Da, izboljšujejo. Slabše.	Internet.	Mobitelu, internetu.
Okvara sluha	Moški	Podeželje	srednja ali poklicna	40 in več let	TV: Pop TV, SLO, Kanal A Radio: / Časopis: Slovenske novice Internet: You Tube	Izboljšujejo. Bilo bi enako.	Mobilni telefon.	Telefon.
Okvara sluha	Moški	Mesto	osnovna ali manj	40 in več let	TV: SLO 1, TV Koper, RAI 1, RAI 2 Radio: Radio Koper Revije: / Internet: /	Izboljšujejo. Slabše.	Televizija in radio.	Televiziji.

Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Izpostavljenost medijem

Iz zgornje tabele lahko sklepamo, da praktično vsi intervjuvanci spremljajo predvsem slovenske največje televizijske programe. Večinoma najprej navajajo SLO 1, 2 in tudi 3, nato sledita Kanal A in POP TV, ter Športni kanali. Tudi navedbe številnih radijskih postaj nakazujejo na dejstvo, da so zelo izpostavljeni tudi radiu. Časopisi so sicer manjkrat navedeni (presenetljivo berejo več lokalno časopisje kot nacionalne izdaje, pri čemer so izpostavili kot dodano vrednost tudi reševanje križank). Pri več kot polovici respondentov je razvidna tudi precejšnja prisotnost na internetu in povezana uporaba različnih aplikacij (elektronske pošte, facebooka in skypa).

Ali mediji izboljšujejo življenje?

Velika večina intervjuvancev (skoraj vsi) meni, da jim mediji izboljšujejo življenje. Med razlogi navajajo predvsem »mora vedeti, kaj se dogaja«, »sprostitev«, »pozabi na bolečine«, »zabavo« in »užitek«.

Velikokrat je izpostavljeno, da jim mediji omogočajo tudi, da se lahko o čem pogovarjajo z drugimi. Intervjuvanci pri tem vprašanju velikokrat opozarjajo na prikazano nasilje in ga povečini obsojajo.

Kateri medij vam najbolj pomaga in kateremu bi se najtežje odrekli?

Mnenja na navedeno vprašanje so zelo porazdeljena. Ugotivili smo, da imajo pri osebah, ki imajo okvaro vida ali sluha klasični mediji (zlasti televizija in radio) še vedno velik pomen. Intervjuvanci tudi niso enotnega mnenja, kateremu mediju bi se najtežje odrekli, saj so televizija, radio in telefon zelo izenačeni. Povečini tudi nimajo posebnih komentarjev glede tega, zakaj bi se za določen medij odločili. Med njimi so tudi velike razlike, saj pogosto omenijo, kaj lahko ali česa sploh ne morejo uporabljati. Veliko je tudi kritike in primerjave naših medijev (zlasti televizije) s tujimi, ki imajo urejeno branje podnapisov pri gledanju programa.

»Če bi bilo več verodostojnih medijev, bi bilo boljše življenje.«

»Rad imam več informacij, več virov, da si ustvarim bolj kvalitetno sliko dogajanja.«

»Radio. Brez radia jaz skoraj ne bi morala bit.«

»Radio imam ves dan odprt od 8. do 20. ure.«

Tabela 3: Spremljanje novic

Okvara	Spol:	Kraj bivanja	Vaša trenutna izobrazba	Starost	Ali spremljate novice preko medijev?	V kolikšni meri spremljate dnevne novice?	Ali sem vam zdijo novice po večini negativne ali pozitivne?	Ali si iz novic lahko ustvarite pravo sliko o življenju?	V kolikšni meri verjamete novicam?
Okvara vida, sluha in telesna okvara	Ženski	Podeželje	srednja ali poklicna	pod 40 let	Da.	30 min.	Negativne.	Težko.	Polovico.
Okvara vida, sluha in telesna okvara	Ženski	Podeželje	osnovna ali manj	pod 40 let	Da.	Ko ulovim preko radia, slučajno.	Negativne.	Ne.	Minimalno, 15%.
Okvara vida in sluha	Ženski	Podeželje	srednja ali poklicna	40 in več let	Da.	Vse, vsak dan.	Negativne.	Sploh ne.	30%.
Okvara vida in sluha	Ženski	Mesto	srednja ali poklicna	pod 40 let	Da.	Malo.	Negativne.	Ne.	Malo.
Okvara vida in sluha	Ženski	Podeželje	srednja ali poklicna	pod 40 let	Da.	Eno uro.	Pozitivne.	Ne vem.	3
Okvara vida in telesna okvara	Ženski	Podeželje	osnovna ali manj	pod 40 let	Da.	Televizijo, ko prižgem, 3 ure tj. 2 krat na dan. Radio ves dan.	Več negativnih. je	Ne.	Pol, pol.
Okvara vida	Moški	Podeželje	srednja ali poklicna	pod 40 let	Da.	Eno uro na dan.	Negativne.	/	Malo.
Okvara vida	Ženski	Podeželje	osnovna ali manj	pod 40 let	Da.	Eno dve uri.	Pozitivne.	Pol pol.	Včasih.
Okvara vida	Ženski	Mesto	višja ali več	40 in več let	Da.	Skoraj vsak dan, ena poročila na dan.	Negativne.	Ne.	Odvisno kje so objavljene. Večinoma verjamem Radio SLO – Poročila Časopisom ne.
Okvara vida	Ženski	Mesto	srednja ali poklicna	40 in več let	Ne.	Malo.	50:50	Da.	70%.
Okvara vida	Moški	Podeželje	srednja ali poklicna	40 in več let		30 min. – 1 ure	Negativne.	Odvisno – z mojo filtracijo ja, s spremljanjem splošnih medijev	Večinoma ne verjamem.

								ne.	
Okvara vida	Ženski	Podeželje	srednja ali poklicna	pod 40 let	Da.	Vsako uro.	Negativne.	Ne.	Verjamem.
Okvara vida	Moški	Podeželje	srednja ali poklicna	pod 40 let	Da.	Približno eno uro.	Negativne.	Da.	50% verjamem.
Okvara vida	Moški	Mesto	srednja ali poklicna	pod 40 let	Da.	Ves čas.	Delno pozitivne, delno negativne.	Ne.	Približno 30%.
Okvara vida	Moški	Mesto	srednja ali poklicna	pod 40 let	Da.	Redno.	Po večini negativne.	Ne.	Verjamem 70%
Okvara vida	Ženski	Mesto	srednja ali poklicna	pod 40 let	Da.	2 krat na dan.	Negativne.	Ja.	Ne preveč.
Okvara vida	Ženski	Podeželje	osnovna ali manj	pod 40 let	Da.	Vsako uro.	Pozitivne.	Nekaj.	Še kar verjamem.
Okvara vida	Ženski	Mesto	višja ali več	pod 40 let	Da.	Približno eno uro na dan.	Pozitivne.	Da.	Srednje.
Okvara vida	Moški	Podeželje	osnovna ali manj	pod 40 let	Da.	Večkrat dnevno Poročila – 4 krat na dan.	Pozitivne.	Ne.	Eno tretjino.
Okvara sluha	Ženski	Mesto	srednja ali poklicna	pod 40 let	Slabše.	TV	TV	Da.	Skoraj vsak dan.
Okvara sluha	Moški	Mesto	srednja ali poklicna	pod 40 let	Da.	Vsak dan internet, teletekst, Dnevnik včasih	Negativne.	Da.	Polovico.
Okvara sluha	Moški	Podeželje	srednja ali poklicna	40 in več let	Da.	2 – 3x/teden.	Negativne in pozitivne.	Nimam mnenja.	Malo.
Okvara sluha	Moški	Mesto	osnovna ali manj	40 in več let	Da.	Vedno.	Negativne.	Niti ne, srednje.	Cca 50 %

Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Ali spremljate novice preko medijev in v kolikšni meri spremljate dnevne novice?

Praktično vsi intervjuvanci spremljajo novice preko medijev. Spremljanje je za večino zelo pogosto, kar je lahko povezano s precejšnjo izpostavljenostjo medijem v celoti. Zanimivo manj izobraženi večkrat spremljajo novice. Dnevnik je zelo pogosto spremljan na televiziji, največ novic pa večina dobi na radiu in sicer sproti tekom dneva. Veliko jih spremlja novice, ker čuti, kot da jih »mora«. Nekateri pri vsakih poročilih tudi uro ali dve zapored spremljajo novice na več programih.

Ali sem vam zdijo novice po večini negativne ali pozitivne?

Prevladujoče mnenje je skladno z dejanskim stanjem in sicer, da je večina novic negativnih. Komentarji na to vprašanje so tudi zelo kritični s pozivi, da bi lahko bilo več pozitivnih novic. Očitki so tudi na prikaz nasilja in neprimerne jezika.

Ali si iz novic lahko ustvarite pravo sliko o življenju in v kolikšni meri verjamete novicam?

Na to tematiko so bila mnenja intervjuvancev zelo deljena. Komentarji večino nakazujejo, da je potrebno biti precej kritičen in »filtrirati« novice, da bi si lahko ustvarili pravo sliko. Večina intervjuvancev je na tematiko odgovorila kar v obliki odstotkov oz. razmerja kredibilnih novic. Ta odstotek kaže, da verjamejo približno polovici novic, ki jih slišijo oz. vidijo. Pri tem je potrebno opozoriti, da nekateri kljub temu, da spremljajo novice, izrazito kritično gledajo na resničnost novic (kar je sicer lahko posledica tudi njihovega splošnega nezadovoljstva). Najbolj verjamejo radiu, zlasti nacionalnemu, nato televiziji, in šele na koncu časopisom. Nekateri intervjuvanci preberejo in pregledajo vse, kar dobijo in tako iz različnih virov spremljajo novice, saj imajo na voljo dosti časa. Navedene osebe večinoma tudi manj verjamejo novicam. Slednji se zavedajo neverodostojnosti informacij in zato veliko časa preverjajo na različnih kanalih, zlasti na internetu ali so določeni novice resnične. Splošnim medijem ne verjamejo toliko, ker so to »večinoma programirana uredništva na katere vpliva lastništvo medija.«

»Recimo, da verjamem 15%. Še od vremena ne verjamem več.«

»Novice na internetu in spletu sploh niso resnične – morale bi biti preverjene.«

»Glede terorizma, vidijo tudi otroci, slabe reči se vidi po tv, kar mi ni všeč. «

»Preveč slabih, vse dnevne novice so slabe.«

»Glavna poročila bi jaz dala ob 21h zvečer. Ker to vse ob 19h otroci vidijo in je negativno.«

»Spremljam vse, vsaka poročila. Nobenega ne zamudim.«

»Veliko krat me moti to, da dajo v javnost stvari, ki niso še ugotovljene, dokazane in osebe, ki so očrnjene, so prizadete.«

Tabela 4: Aktivnosti na družbenih omrežjih

Okvara	Spol:	Kraj bivanja	Vaša trenutna izobrazba	Starost	Ali imate profil na družbenem omrežju?	Ali je ta profil pod vašimi resničnimi podatki (ime, priimek, slika)?	Ga tekoče posodabljate – objavljate novice, dogodke?	Ali imate odprt še kakšen profil, kjer ne navajate resničnih podatkov?	V kolikšni meri vam družbena omrežja olepšajo življenje?	Koliko krat dnevno preverite sporočila na omrežjih?
Okvara vida, sluha in telesna okvara	Ženski	Podeželje	srednja ali poklicna	pod 40 let	Ne.					
Okvara vida, sluha in telesna okvara	Ženski	Podeželje	osnovna ali manj	pod 40 let	Ne.					
Okvara vida in sluha	Ženski	Podeželje	srednja ali poklicna	40 in več let	Da.	Da.	Da.	Ne.	50 %.	Skoraj vsako uro.
Okvara vida in sluha	Ženski	Mesto	srednja ali poklicna	pod 40 let	Da.	Da.	Da.	Ne.	Malo.	3x / dan.
Okvara vida in sluha	Ženski	Podeželje	srednja ali poklicna	pod 40 let						
Okvara vida in telesna okvara	Ženski	Podeželje	osnovna ali manj	pod 40 let	Ne.					
Okvara vida	Moški	Podeželje	srednja ali poklicna	pod 40 let	Da.	Da.	Ne.	Ne.	Da, olepšajo.	2 krat dnevno.
Okvara vida	Ženski	Podeželje	osnovna ali manj	pod 40 let	Ne.					
Okvara vida	Ženski	Mesto	višja ali več	40 in več let	Da.	Da.	Da.	Da.	Niti ne.	Če dobim, pogledam.
Okvara vida	Ženski	Mesto	srednja ali poklicna	40 in več let	Da.	Da.	Da.	Ne.	Veliko.	6 – 15x / dan
Okvara vida	Moški	Podeželje	srednja ali poklicna	40 in več let	Da.	Da.	Ne.	Ne.	V veliki meri.	
Okvara vida	Ženski	Podeželje	srednja ali poklicna	pod 40 let	Ne.					
Okvara vida	Moški	Podeželje	srednja ali poklicna	pod 40 let	Ne.					
Okvara vida	Moški	Mesto	srednja ali poklicna	pod 40 let	Da.	Da.	Po večini.	Ne.	Približno 40 %.	50 % - 60 % dnevno.
Okvara vida	Moški	Mesto	srednja ali poklicna	pod 40 let	Ne.					

Okvara vida	Ženski	Mesto	srednja ali poklicna	pod 40 let	Da.	Da.	Redko.	Ne.	Malo.	1 krat na teden.
Okvara vida	Ženski	Podeželje	osnovna ali manj	pod 40 let	Ne.					
Okvara vida	Ženski	Mesto	višja ali več	pod 40 let	Ne.					
Okvara vida	Moški	Podeželje	osnovna ali manj	pod 40 let	Ne.					
Okvara sluha	Ženski	Mesto	srednja ali poklicna	pod 40 let	Negativne.	Da.	Včasih ne	Ne	Ne.	Ne
Okvara sluha	Moški	Mesto	srednja ali poklicna	pod 40 let	Da.	Da.	Ne.	Ne.	Malo.	1-2x / dan
Okvara sluha	Moški	Podeželje	srednja ali poklicna	40 in več let	Ne.					
Okvara sluha	Moški	Mesto	osnovna ali manj	40 in več let	Ne.					

Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Ali imate profil na družbenem omrežju in ali je ta profil pod vašimi resničnimi podatki (ime, priimek, slika)? Ali imate odprt še kakšen profil, kjer ne navajate resničnih podatkov?

Približno polovica intervjuvanih ima odprt profil na družbenih omrežjih in praktično vsi uporabljajo resnične podatke (ne uporabljajo drugih profilov z neresničnimi podatki).

Ga tekoče posodabljate – objavljate novice, dogodke?

Mnenja glede posodabljanja profila na družbenem omrežju niso enotna. Nekateri ga redno posodabljajo, ostali le redko. Večina jih je prisotnih na omrežjih zaradi radovednosti in zabave. Poslovnega vidika ni omenjal nihče.

V kolikšni meri vam družbena omrežja olepšajo življenje? Kolikokrat dnevno preverite sporočila na omrežjih?

Intervjuvanci zelo neenotno odgovarjajo glede olepšanja njihovih življenj z družbenimi omrežji. Mnenja so od negativnih do neodločenih in tudi zelo pozitivnih. Večina jih pregleda sporočila večkrat dnevno. Večkrat sporočila pregledajo zlasti tisti, ki smatrajo, da jim družbena omrežja zelo olepšajo življenje. Nekateri preverjajo družbena omrežja tudi vseskozi (več kot 20-krat dnevno).

»Zaradi radovednosti sem gor. Torej mi olepšajo življenje, malček že.«

»Ja, kadar se kaj tazga zgodi objavljam. Odvisno kje, FB ja, ostalo ne.«

Tabela 5: Uporaba pripomočkov za spremljanje medijev

Okvara	Spol:	Kraj bivanja	Vaša trenutna izobrazba	Starost	Ali spremljanju uporabljate pripomočke?	Katere pripomočke uporabljate?	Kako dostopni so pripomočki za spremljanje medijev?	Katere pripomočke bi kupili, da bi lažje spremljali medije, če bi imeli denar? Morda veste, koliko denarja bi za to potrebovali?
Okvara vida, sluha in telesna okvara	Ženski	Podeželje	srednja ali poklicna	pod 40 let	Da.	Očala z vgrajeno lupo. Znanje branja Braillove pisave.	Niso najbolj dostopni.	Nič.
Okvara vida, sluha in telesna okvara	Ženski	Podeželje	osnovna ali manj	pod 40 let	Ne.	/	/	Nobenh.
Okvara vida in sluha	Ženski	Podeželje	srednja ali poklicna	40 in več let	Ne.	/	/	Ne potrebujem. Približno 500,00 EUR.
Okvara vida in sluha	Ženski	Mesto	srednja ali poklicna	pod 40 let	Da.	Očala.	So dostopni.	Nobenh. Ne vem.
Okvara vida in sluha	Ženski	Podeželje	srednja ali poklicna	pod 40 let	Ne.	/	So dostopni.	Slušni aparat. Nove oči.
Okvara vida in telesna okvara	Ženski	Podeželje	osnovna ali manj	pod 40 let	Ne.	Očala, leče.		Povečevalo. Na televiziji že avtomatično. Možnost izbire ali podnapise ali sinhronizacijo. Menjava barve ozadja podnapisov.
Okvara vida	Moški	Podeželje	srednja ali poklicna	pod 40 let	Ne.	Očala.	/	Ja, za sluh.
Okvara vida	Ženski	Podeželje	osnovna ali manj	pod 40 let	Ne.	Nobenega.	/	Nobenega.
Okvara vida	Ženski	Mesto	višja ali več	40 in več let	Da.	Telefon, Braillova vrstica, bralni vmesnik, tipkovnica za iPhone.	So dostopni, ker v Sloveniji imamo zastopnike.	Nobenega. 2.000,00 EUR – 6.000,00 EUR
Okvara vida	Ženski	Mesto	srednja ali poklicna	40 in več let	Da.	Očala za branje.	Zelo dostopni.	Veliko povečevalno steklo. 100,00 EUR – 500,00 EUR
Okvara vida	Moški	Podeželje	srednja ali poklicna	40 in več let	Da.	Bralnik zaslona	Srednje, so in niso. Ključ je drugje –	Delujoče aplikacije, ki vse zapisane dokumente pretvorijo v

							neupoštevanje priporočil za dostopnost elektronskih vsebin à pretvorba pdf, HTML dokumentov, ... v zvočni dokument.	zvočnega. 1.000,00 EUR/mesec
Okvara vida	Ženski	Podeželje	srednja poklicna ali	pod 40 let	Ne.	/	/	Nobenega.
Okvara vida	Moški	Podeželje	srednja poklicna ali	pod 40 let	Ne.	/	Lahko bi bili bolj dostopni.	Nobenega.
Okvara vida	Moški	Mesto	srednja poklicna ali	pod 40 let	Ne.	/	Ne bi vedel.	Elektronsko lupo. Od 500,00 EUR dalje.
Okvara vida	Moški	Mesto	srednja poklicna ali	pod 40 let	Ne.			Nič.
Okvara vida	Ženski	Mesto	srednja poklicna ali	pod 40 let	Da.	Bralec ekrana.	Govorna sinteza oz. bralec ekrana je dostopen. Braillova vrstica tudi – preko zdravstva.	Vmesnik ali Braillovo vrstico. Vmesnik – okoli 800,00 EUR Braillova vrstica okoli 5000,00 EUR.
Okvara vida	Ženski	Podeželje	osnovna manj ali	pod 40 let	Ne.	Nič.	/	Nič.
Okvara vida	Ženski	Mesto	višja ali več	pod 40 let	Da, za branje, lupo.	Lupo.	So.	Lupo.
Okvara vida	Moški	Podeželje	osnovna manj ali	pod 40 let	Da.	Očala.	So dostopni.	Tablico za branje časopisov, knjig, ki omogočajo povečavo.
Okvara sluha	Ženski	Mesto	srednja poklicna ali	pod 40 let		TV, mobitel		
Okvara sluha	Moški	Mesto	srednja poklicna ali	pod 40 let	Ne.			Boljši računalnik in mobitel. 300,00 EUR do 400,00 EUR.
Okvara sluha	Moški	Podeželje	srednja poklicna ali	40 in več let	Ne.	Nobenih.	/	Ne obstajajo.
Okvara sluha	Moški	Mesto	osnovna manj ali	40 in več let	Ne.	Sončna očala.	So dostopni.	Nobenih.

Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Ali pri spremljanju uporabljate pripomočke in katere?

Dobra tretjina uporablja pripomočke. Večinoma so to povečala in bralniki.

Kako dostopni so pripomočki za spremljanje medijev? Katere pripomočke bi kupili, da bi lažje spremljali medije, če bi imeli denar? Morda veste, koliko denarja bi za to potrebovali?

Intervjuvanci imajo zelo različna mnenja glede dostopnosti pripomočkov, kar je razumljivo, saj povečini uporabljajo preproste pripomočke. Odgovori pri večini kažejo na precejšnjo mero nepoznavanja tehnoloških možnosti uporabe sodobnih tehnologij. Tudi razlike v potrebnem denarju so posledično precejšnje in se gibljejo od nekaj sto do več tisoč evrov. Precej intervjuvancev ni (morda tudi zaradi nepoznavanja) izrazilo želje po dodatnem pripomočku, če bi imeli več denarja. Komentarji so izpostavili tudi potrebo po pripravi primerne formata besedila, kar je osnova za uporabo bralnikov zaslona. Primeri, da intervjuvanci nimajo denarja, se kažejo v želji kupiti povečevalno steklo, pritrjeno na očala ali elektronsko povečevalno steklo. Oba pripomočka nista velike vrednosti, pa jih intervjuvanci velikokrat kljub želji nimajo. V enem izmed intervjujev je tudi omenjeno, da imajo zaradi slabšega vida boljše možnosti za socialno podporo in zato odlašajo z operacijo oči. Večina oseb z večjo okvaro vida izraža velike pomisleke glede uporabe spleta, saj imajo velike izzive pri navigaciji med stranmi zaradi velikega števila reklam in povezav.

»Meni je lupo ena podarila. Če ne, ne vem, kako bi drugače videla. Ne vem, koliko stanejo.«

»Govorna sinteza oz. bralec ekrana je dostopen danes. Dočim Braillova vrstica pa je še vedno zelo draga, dobiš jo 1 krat v življenju preko zdravstvenega zavarovanja, kot pripomoček ti jo financirajo. Samo meni je že zastarela. Bom morala vmesnik ... je pa okrog 700,00 EUR, 800,00 EUR če bom želela, da bom spremljala naprej.«

» Jaz sem si očala kupila in so dostopna. Bila so 700,00 EUR in se moraš marsičemu odreči.«

Tabela 6: Možnosti izboljšav

Okvara	Spol:	Kraj bivanja	Vaša trenutna izobrazba	Starost	Ali ste zadovoljni z mediji glede na to, da omogočijo tudi program za osebe s posebnimi potrebami?	Kaj bi po vašem mnenju morali mediji še narediti?	Ali bi še kaj dodali v povezavi z vašim spremljanjem medijev?
Okvara vida, sluha in telesna okvara	Ženski	Podeželje	srednja ali poklicna	pod 40 let	Da.	Več govornih oddaj. Vse kar je tuje, sinhronizirati.	Mediji nas obremenjujejo. Brez njih pa se tudi ne da.
Okvara vida, sluha in telesna okvara	Ženski	Podeželje	osnovna ali manj	pod 40 let	Nisem, ker se večino v Dnevniku ne prevaja v slovenski jezik tj. novice niso dostopne slepim in slabovidnim.	Vse novice, filme, ... prevajati.	Na SLO 1 in SLO 2, da bi bilo več športa.
Okvara vida in sluha	Ženski	Podeželje	srednja ali poklicna	40 in več let	Ne ravno.	Več tolmačev in podnapise.	/
Okvara vida in sluha	Ženski	Mesto	srednja ali poklicna	pod 40 let	Da.	Nič.	Ne.
Okvara vida in sluha	Ženski	Podeželje	srednja ali poklicna	pod 40 let	Da.	Naredili kakšno oddajo o slepih. Večji podnapisi.	Več predstaviti videčim o življenju slepih.
Okvara vida in telesna okvara	Ženski	Podeželje	osnovna ali manj	pod 40 let	Ja.	Kar sem povedala.	Nič.
Okvara vida	Moški	Podeželje	srednja ali poklicna	pod 40 let	Da.	Več tolmačenih oddaj in programov.	
Okvara vida	Ženski	Podeželje	osnovna ali manj	pod 40 let	Ja, po večini.	Je vse v redu.	Nič.
Okvara vida	Ženski	Mesto	višja ali več	40 in več let	Ne.	Poslušati, slišati in upoštevati ter narediti kaj osebe s posebnimi potrebami potrebujejo, želijo. Ne pa, da videči delajo po svoje.	Naj se hvalijo s projekti, ki resnično rezultirajo pomoči za osebe s posebnimi potrebami.
Okvara vida	Ženski	Mesto	srednja ali poklicna	40 in več let	Ne.	Ne ločevati programov za normalne in osebe s posebnimi potrebami. Vse obravnavati enako.	Ne.
Okvara vida	Moški	Podeželje	srednja ali poklicna	40 in več let	Ne.	Vse vizualne oddaje, filme, ... dodati opise, katere bi se potem pretvorilo v zvočni zapis.	Vse novice, filmi, oddaje, ..., da bi bili opisani v obliki zapisa in nato v zvočni zapis.

Okvara vida	Ženski	Podeželje	srednja ali poklicna	pod 40 let	Niti ne.	Čim več sinhronizacije.	Naj predvajajo tudi pozitivne novice.
Okvara vida	Moški	Podeželje	srednja ali poklicna	pod 40 let	Sem še kar zadovoljen.	Televizijski novinarji, da bi bili bolj radijsko usmerjeni.	Za spremljanje medijev si je potrebno vzeti čas.
Okvara vida	Moški	Mesto	srednja ali poklicna	pod 40 let	Da, le z Multimedijo od RTVja. 24ur.com ima preveč reklam, ki ovirajo slepe in slabovidne, ker je potrebno preveč klikati.	Prilagojena pisava, manj reklam, ustvariti posebno spletno stran za slepe in slabovidne.	Ne.
Okvara vida	Moški	Mesto	srednja ali poklicna	pod 40 let		Opisovanje po televiziji. Ali pa po televiziji je film, opisovanje se spremlja preko radia.	Nič.
Okvara vida	Ženski	Mesto	srednja ali poklicna	pod 40 let	Da, z radijem da. Delno s televizijo, ker šele sedaj urejajo zvočno branje filmov in dokumentarnih serij. Na televiziji tuje govorečih novic glasovno ne prevajajo. Internet – spletne strani imajo preveč linkov, se izgubiš.	Več pozitivnih novic, predvsem z vključitvijo mladih. Da medij predstavi delovanja na osnovnih šolah, srednjih šolah, poklicnih šolah.	Nič.
Okvara vida	Ženski	Podeželje	osnovna ali manj	pod 40 let	Sem zadovoljen. V reklamah ali pri drugih oddajah, kjer predajo informacijo o telefonski številki, da jo govorno povedo.	Se kar trudijo. V reklamah ali pri drugih oddajah, kjer predajo informacijo o telefonski številki, da jo govorno povedo.	Pogrešam več petja, zborov, domačih pesmi.
Okvara vida	Ženski	Mesto	višja ali več	pod 40 let	Da.	Ne vem.	Ne.
Okvara vida	Moški	Podeželje	osnovna ali manj	pod 40 let	Da.	Lahko bi še kaj.	Mediji naj objavljajo le preverjena dejstva.
Okvara sluha	Ženski	Mesto	srednja ali poklicna	pod 40 let	Zadovoljna	Več tolmačev Podnapisi.	Ne.
Okvara sluha	Moški	Mesto	srednja ali poklicna	pod 40 let	S SLO3 zadovoljen. Razen, ko ga je treba čakati, da konča seja Državnega zbora.	Ko se govori v slovenskem jeziku (oddaje, izjave, ...) bi potrebovali tolmača ali podnapise. Podnapisi preko Teleteksta imajo napake.	Ne.
Okvara sluha	Moški	Podeželje	srednja ali poklicna	40 in več let	Nimam mnenja.	Nič.	Nič.
Okvara sluha	Moški	Mesto	osnovna ali manj	40 in več let	Da.	Ne.	Nič.

Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Ali ste zadovoljni z mediji glede na to, da omogočijo tudi program za osebe s posebnimi potrebami oz. kaj bi po vašem mnenju morali mediji še narediti?

Intervjuvane osebe so povečini približno v enako primerih zadovoljne kot nezadovoljne glede programa za ljudi s posebnimi potrebami. Osebe z omejenim sluhom niso zadovoljne glede podnaslavljanja in možnostmi branja govorjenega.

Osebe, ki niso zadovoljne z mediji, izpostavljajo najbolj, da se mediji hvalijo, kaj vse so naredili za invalide. Slednji vidijo, da so to večinoma nekoristne stvari. Mediji bi po navedbah morali predvsem izboljšati dostopnost do novic (manj reklam, ki begajo, manj povezav), predvajati več govornih oddaj, povečati sinhronizacijo programov, omogočiti opisovanje (pojasnila glede dogajanja) na TV ter povečati število programskih vsebin s tolmači.

Osebe, ki so zadovoljne z mediji, najbolj moti prepiranje, nasilje, reklame in moteno spremljanje zaradi neprilagojenega programa.

»Je bilo pa res prej, kar se spomnim, ko sem bil mlajši, je bilo bolj umirjeno, ker ni bilo toliko informacij, je bil svet lepši, smo se drugače razumeli.«

»Več oddaj s tolmači. Kar je v slovenskem jeziku (npr. slovenske nadaljevanke) ne moremo spremljati, ker ni tolmača, niti podnapisov.«

»Fajn mi je, ker je Dnevnik na SLO3 tolmačen. Ni mi všeč, ko je seja Državnega zbora in Dnevnik zamaknejo in gluhi moramo potem čakati. Ura ni jasna, kdaj Dnevnik bo in ni v redu, da se čaka in čaka.«

» Naj bodo bolj optimistični in ljudem pričarajo več srečnih trenutkov, ne samo nesrečnih.«

5 PREDSTAVITEV PODATKOV KVANTITATIVNEGA DELA RAZISKAVE

5.1 Potek zbiranja podatkov

Pri izvedbi pridobivanja podatkov z anketnim vprašalnikom smo upoštevali smernice raziskovanja medijske pismenosti skladno z obstoječimi izvedenimi raziskavami v okviru infrastrukturnega programa Medijska pismenost v Sloveniji, ki ga je do sedaj sestavljala sklop raziskav:

- Medijska pismenost 2014 (Rek, Kovačič, Milanovski Brumat 2014);
- Mediji in predšolski otroci (Rek, Milanovski Brumat 2016);
- Mediji in srednješolci (Rek, Milanovski Brumat 2016);
- Mediji in osnovnošolci (1. do 6. razred) (Rek, Milanovski Brumat 2016).

5.2 Vprašalnik kvantitativna raziskava

Vprašalnik (priloga) je bil izdelan na podlagi izkušenj raziskovanja medijske pismenosti in prilagojen s specifičnimi vprašanji glede stopnje okvare vida in sluha. Tako so bila vprašalnikoma dodana tri vprašanja s področja obsega okvare vida, sluha in sposobnosti gibanja ter vprašanja na področju uporabe pripomočkov.

Končni vprašalnik (priloga 1) kvantitativnega dela sestavljajo naslednji sklopi:

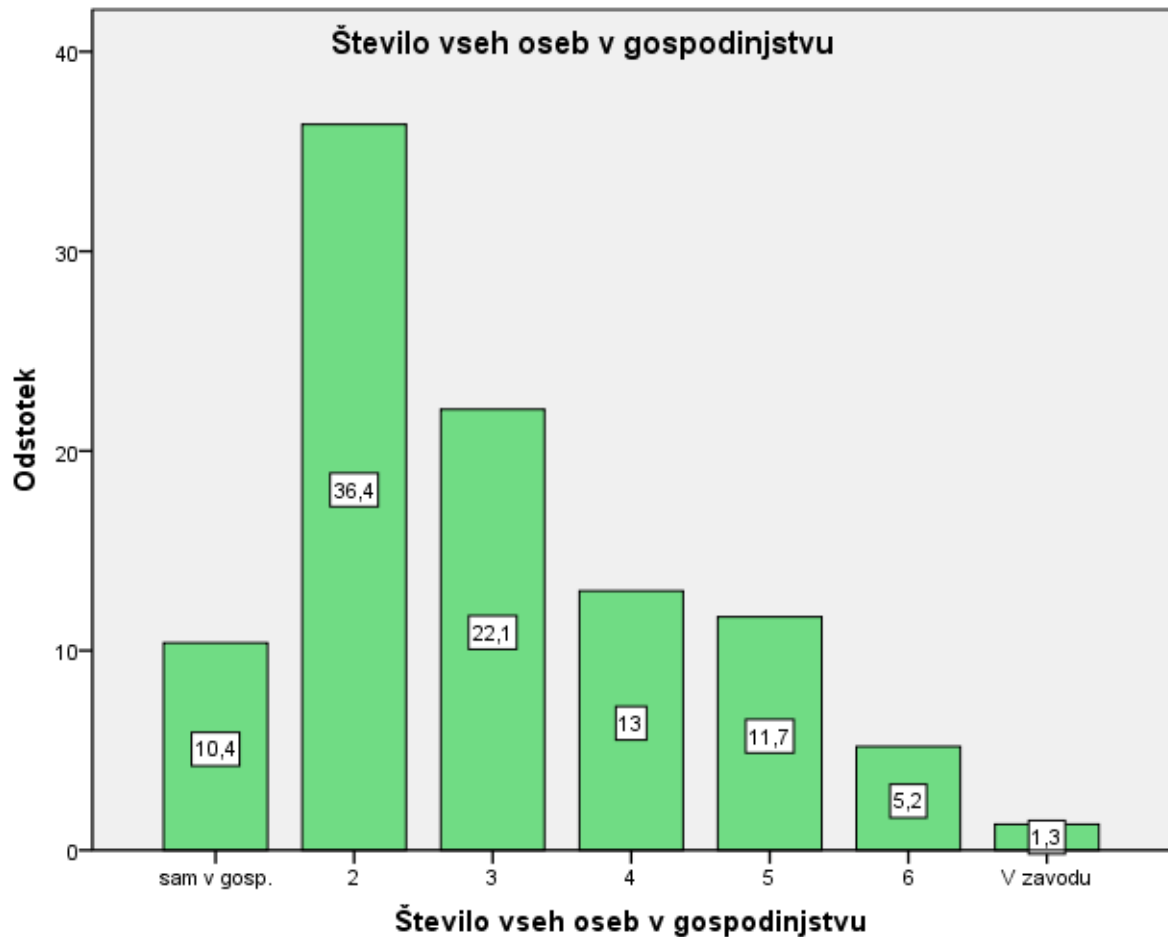
- izpostavljenost medijem in uporaba medijev,
- deljenje informacij in fotografij na spletu,
- zaupanje in kritična presoja informacij v medijih,
- uporaba pripomočkov.

5.3 Značilnosti vzorca

V raziskavi je sodelovalo 101 oseb in sicer okvirno polovico moških (51,5 %) in žensk (48,5 %). Respondenti so bili podobno približno v polovici primerov iz mesta (53,5 %) in podeželja (46,5 %). Večino respondentov je imela srednješolsko izobrazbo (54,5 %), osnovnošolsko izobrazbo je imelo 6,9 %, medtem ko je imelo višjo šolo ali več 38,6 %.

Respondenti so bili iz vseh regij, pri čemer je glede na primerljivosti s statističnim letopisom izstopala goriška regija.

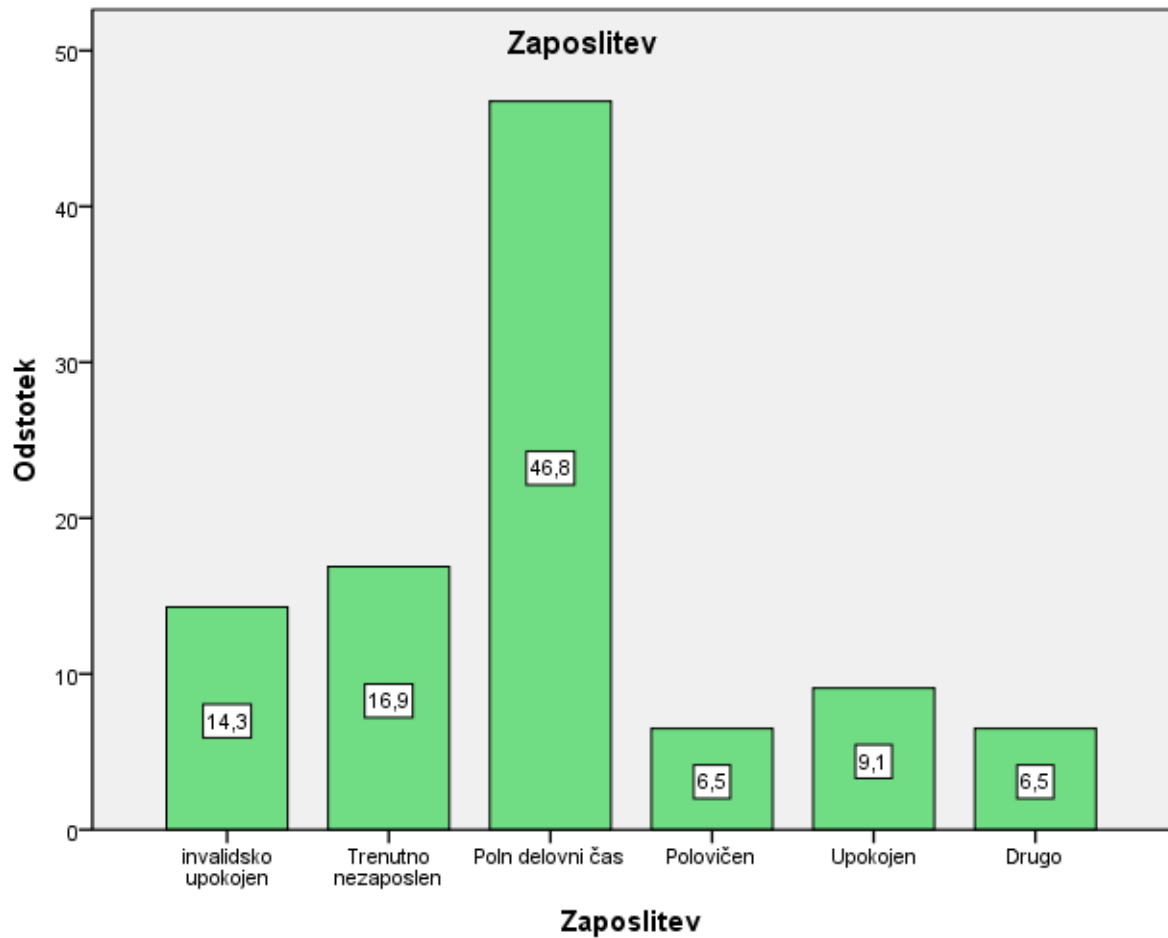
Slika 1: Število oseb v gospodinjstvu intervjuvane osebe



Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Na zgornji sliki lahko vidimo, da je večina vprašanih živel v gospodinjstvu še z eno osebo (več kot tretjina). Vsak deseti respondent živi sam. V gospodinjstvih s tremi osebami pa živi dobra petina vprašanih.

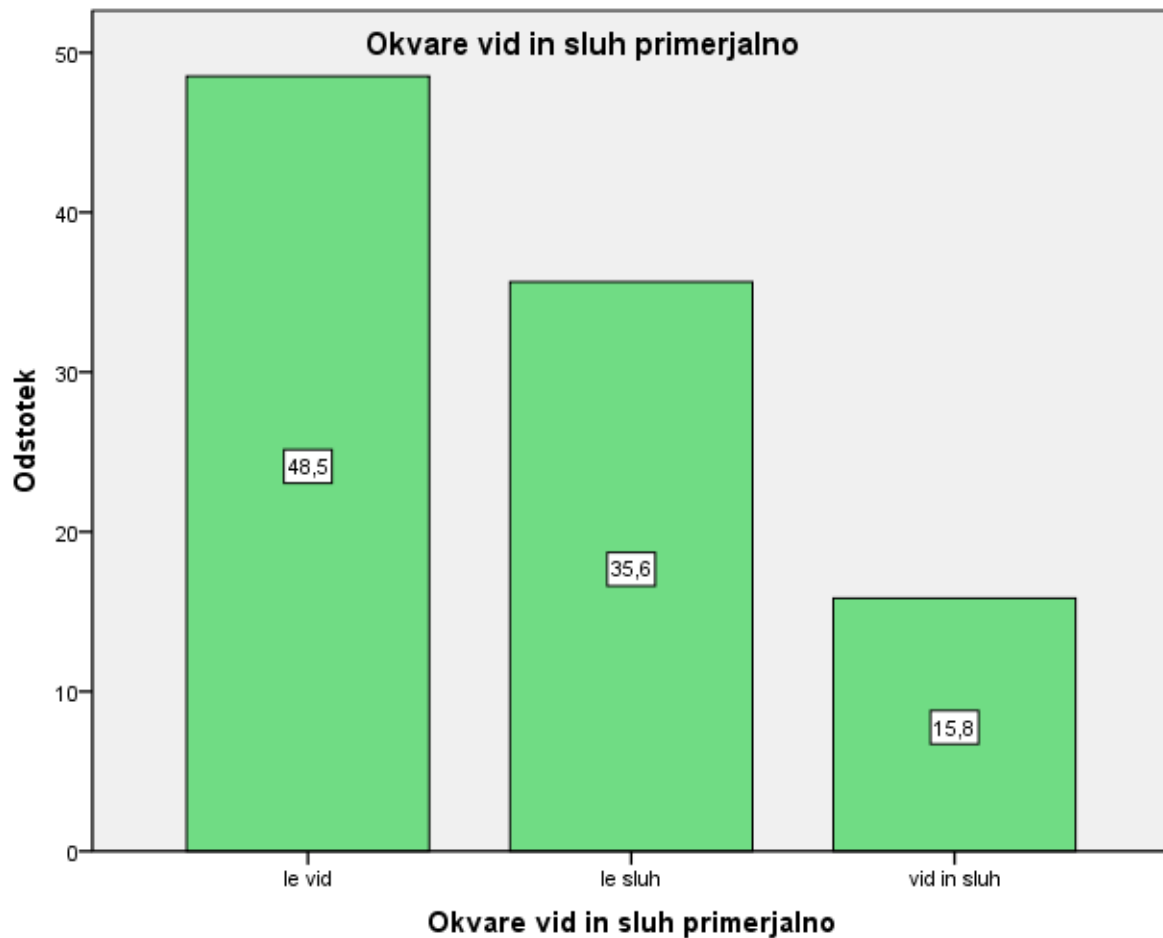
Slika 2: Zaposlitveni status intervjuvane osebe



Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Skoraj polovica vprašanih je zaposlena za poln delovni čas. Skupaj je delovno aktivnih (polni in polovični delovni čas) več kot polovica vprašanih. Upokojenih (invalidsko ali starostno) je slaba četrtnina. Vsak šesti je brezposeln.

Slika 3: Okvare vida in sluha



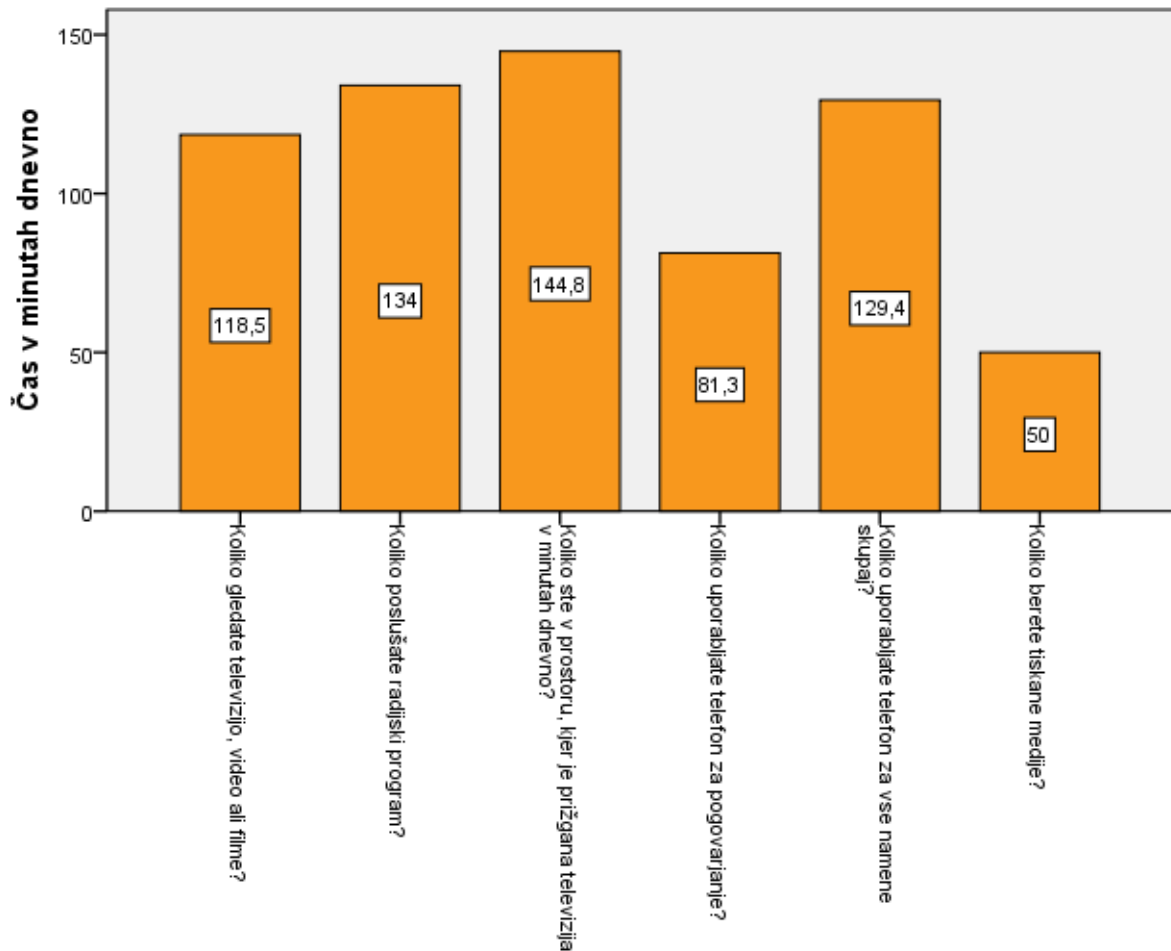
Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Skoraj polovica vprašanih je imela le okvaro vida, dobra tretjina pa le okvaro sluha. Vsak šesti je imel obe okvari po njegovih navedbah. Okvirno 13 % sodelujočih v anketi ima tudi omejeno telesno aktivnost.

V anketi je sodelovala malo manj kot tretjina oseb, ki ne vidijo ničesar ali imajo zelo omejen vid, ki jim močno omejuje sposobnosti, ter dobra petina, ki ne slišijo ničesar oz. imajo omejen sluh, ki močno omejuje sposobnosti.

5.4 Izpostavljenost medijem

Slika 4: Primerjava izpostavljenosti različnim medijem za celoten vzorec

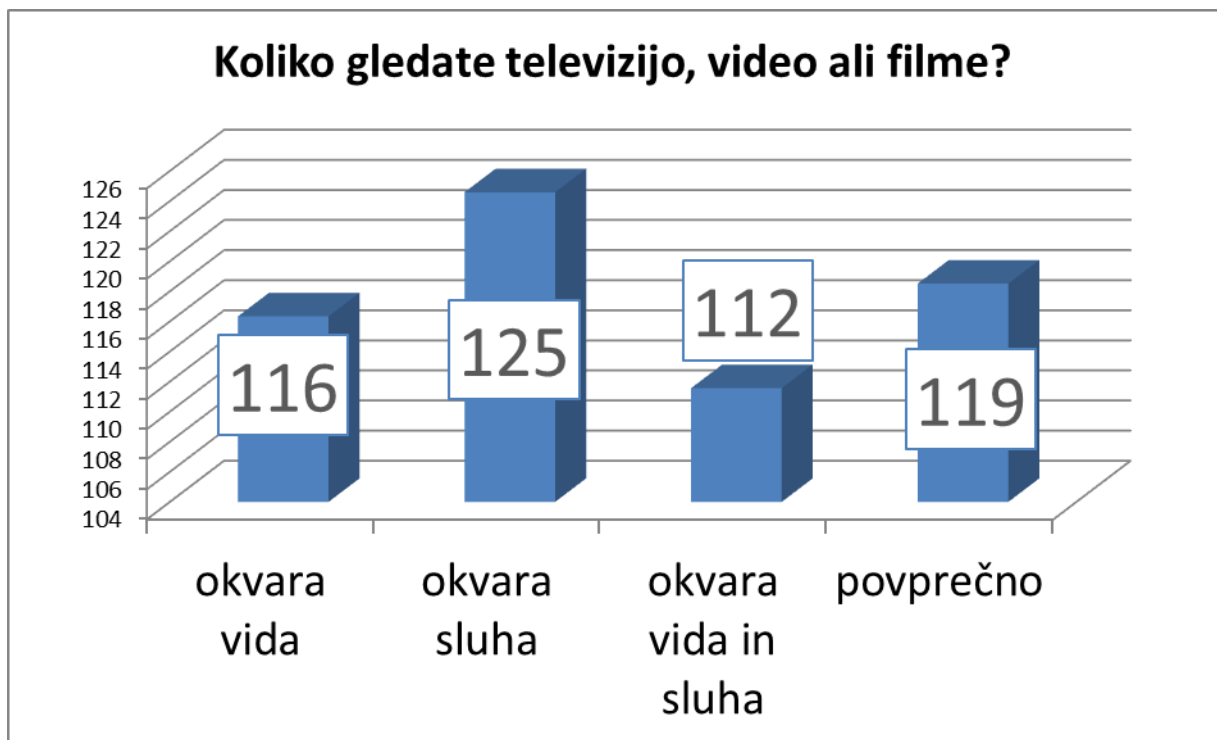


Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Na zgornji primerjalni sliki med mediji za vse anketirane skupaj lahko opazimo, da spremljajo TV okvirno dve uri dnevno, radijski program pa 15 minut več. V prostoru, kjer je prižgana TV, so skoraj 2 uri in pol. Anketirani se tudi precej pogovarjajo po telefonu (več kot uro in 15 minut) in precej berejo tiskane medije. Uporaba telefona za vse namene skupaj je več kot dve uri.

Med anketiranci zaradi različnosti njihove okvare vida in/ali sluha prihaja do razlik v spremljanju medijev, kar kaže spodnja slika.

Slika 5: Koliko gledate televizijo, video ali filme?

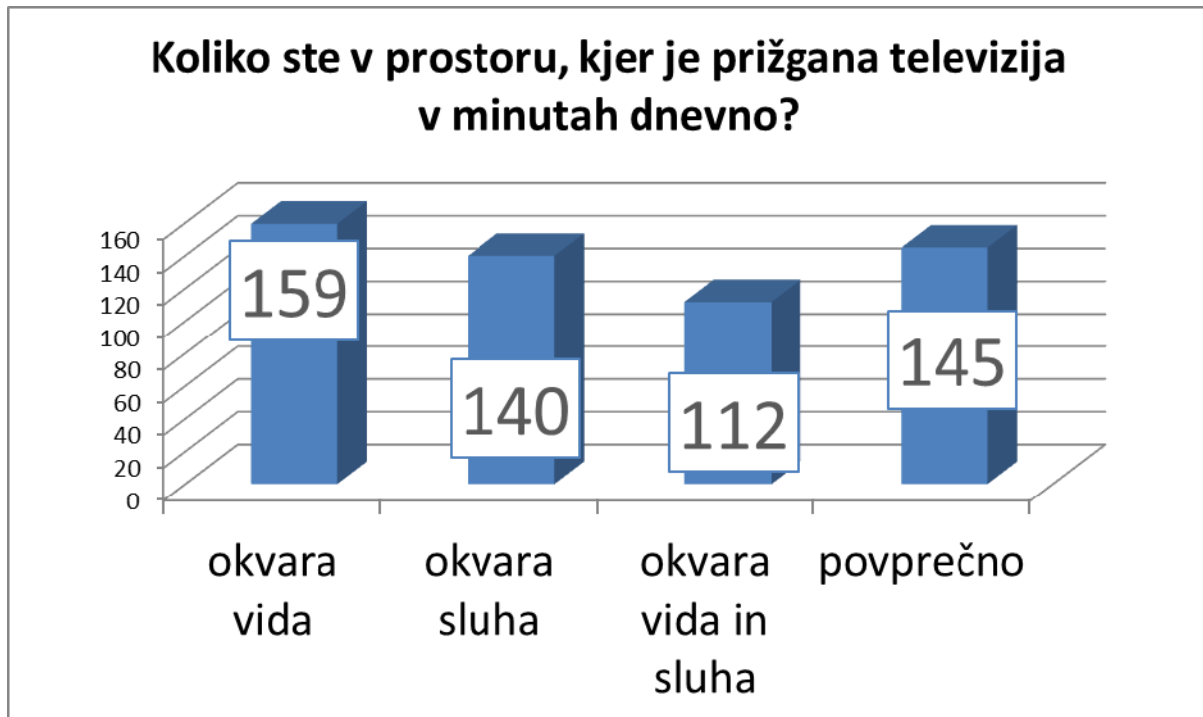


Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Iz zgornjega grafa je razvidno, da je povprečno vprašani z okvaro vida ali sluha gledal televizijo, video ali filme malo manj kot 2 uri. Osebe z okvaro sluha so le malo več gledale TV (125 minut) v primerjavi z osebami z okvaro vida.

V povprečju skupaj za vse vprašane gleda TV dve uri ali več skoraj 30 % vprašanih, slaba šestina pa gleda TV 15 minut ali manj.

Slika 6: Koliko ste v prostoru, kjer je prižgana televizija v minutah dnevno?

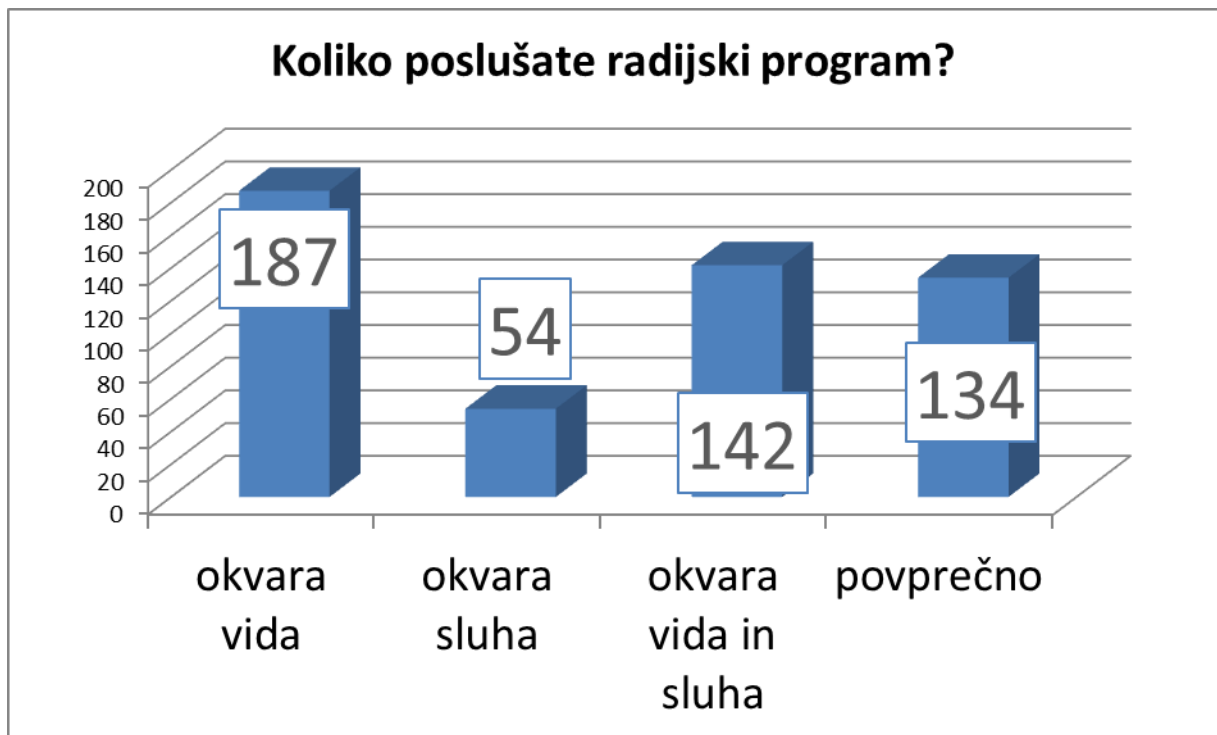


Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Zanimivo je, da četudi osebe z okvaro vida v povprečju manj spremljajo TV, pa so več v prostoru, kjer je prižgana TV (več kot 2 uri in pol). Povprečje za vse vprašanje pa znaša le malo manj. Razumljivo najmanj spremljajo TV osebe z obema okvarama.

V povprečju skupaj je v prostoru, kjer je prižgana TV, manj kot 2 uri malo več kot polovica vprašanih. 10 % vprašanih ni nikoli v prostoru, kjer je prižgana TV (po njihovih navedbah).

Slika 7: Koliko poslušate radijski program?

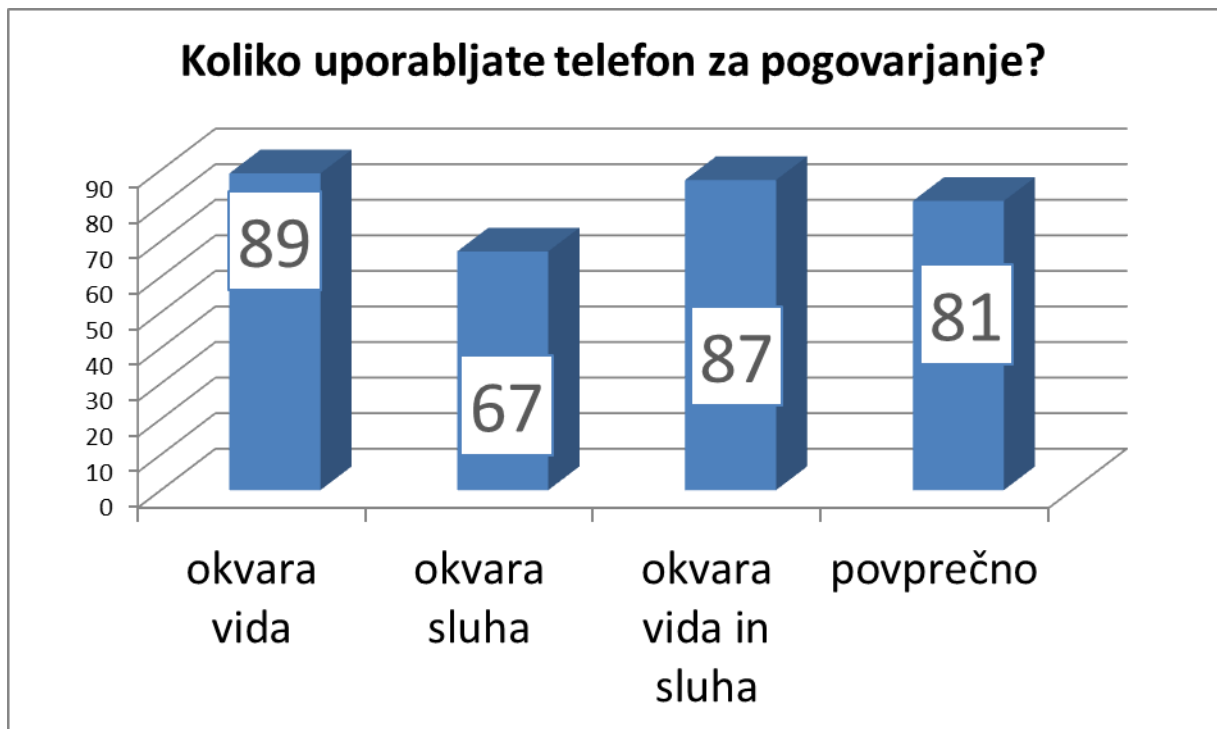


Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Na zgornjem grafu je opazna velika razlika, koliko poslušajo radijski program. In sicer, osebe z okvaro vida poslušajo radijski program več kot 3 ure dnevno, medtem ko osebe z okvaro sluha manj kot 1 uro. V povprečju vprašani poslušajo radijski program več kot dve uri dnevno. Podobno kot pri televiziji so najbolj pogosti poslušalci upokoenci, sledijo zaposleni (verjetno poslušajo radio tudi v službi).

V povprečju skupaj za vse vprašane dobra četrtina ne posluša radijskega programa, zgornja četrtina pa ga posluša več kot 3 ure dnevno.

Slika 8: Koliko uporabljate telefon za pogovarjanje?

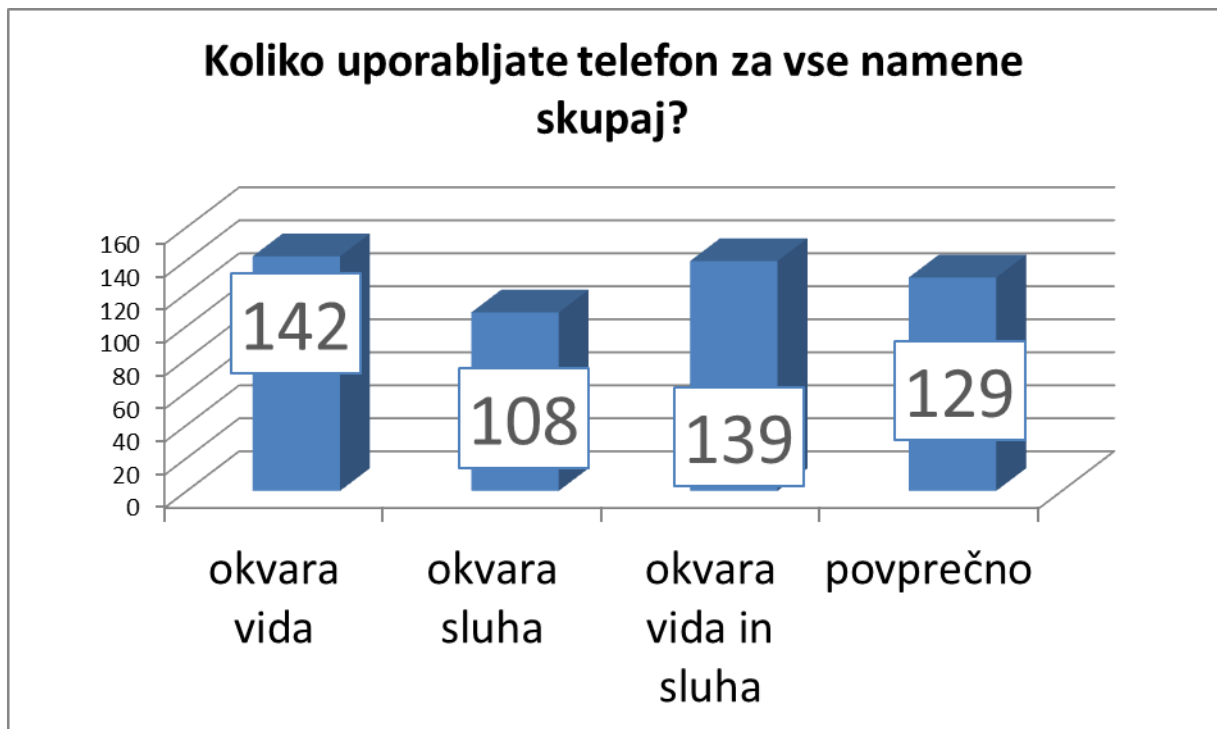


Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Telefon za pogovarjanje uporabljajo vprašani skoraj uro in pol. Po pričakovanju je uporaba za pogovarjanje manjša pri osebah z okvaro sluha.

V povprečju skupaj skoraj 10 % ne uporablja telefona za pogovarjanje. Okvirno polovica pa ga uporablja več kot 30 minut.

Slika 9: Koliko uporabljate telefon za vse namene skupaj?

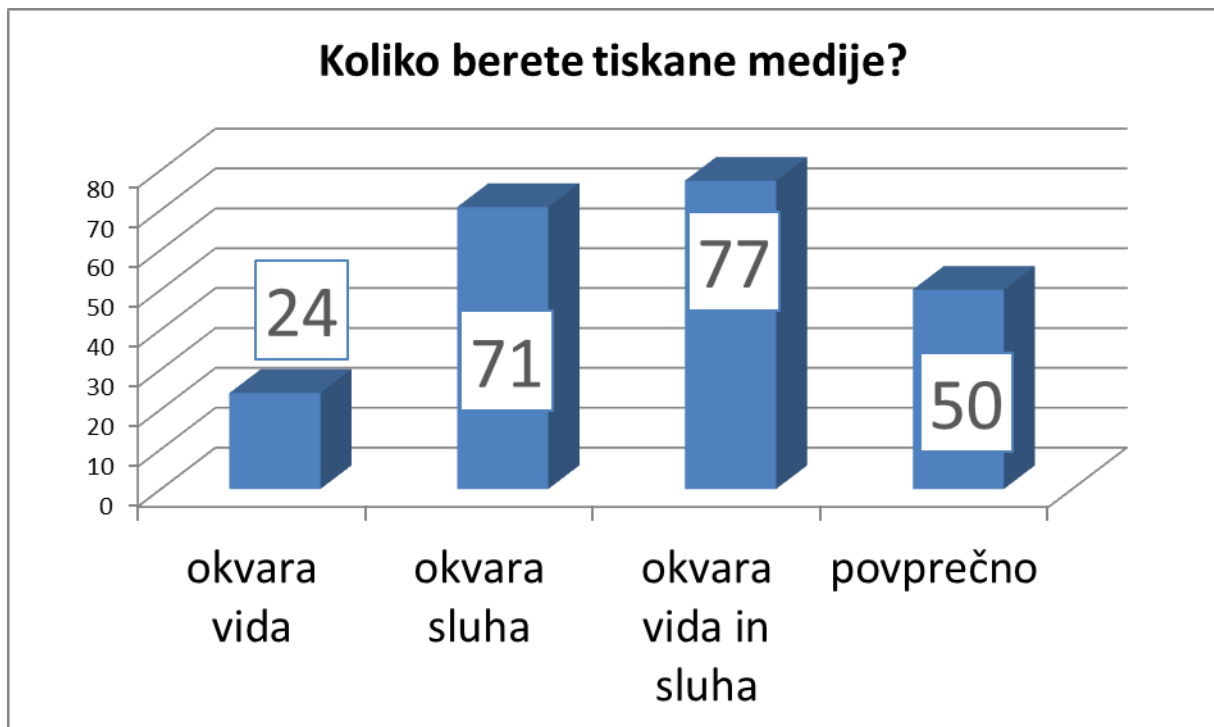


Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Podobno kot za telefoniranje je tudi glede uporabe telefona za vse namene skupaj. Tu uporaba presega 2 uri dnevno, za osebe z okvaro vida pa skoraj 2 uri in pol.

V povprečju skupaj za vse namene telefon ne uporabljata le 2 vprašana, medtem ko 30 minut ali več uporabljajo kar štirje od petih vprašanih.

Slika 10: Koliko berete tiskane medije?

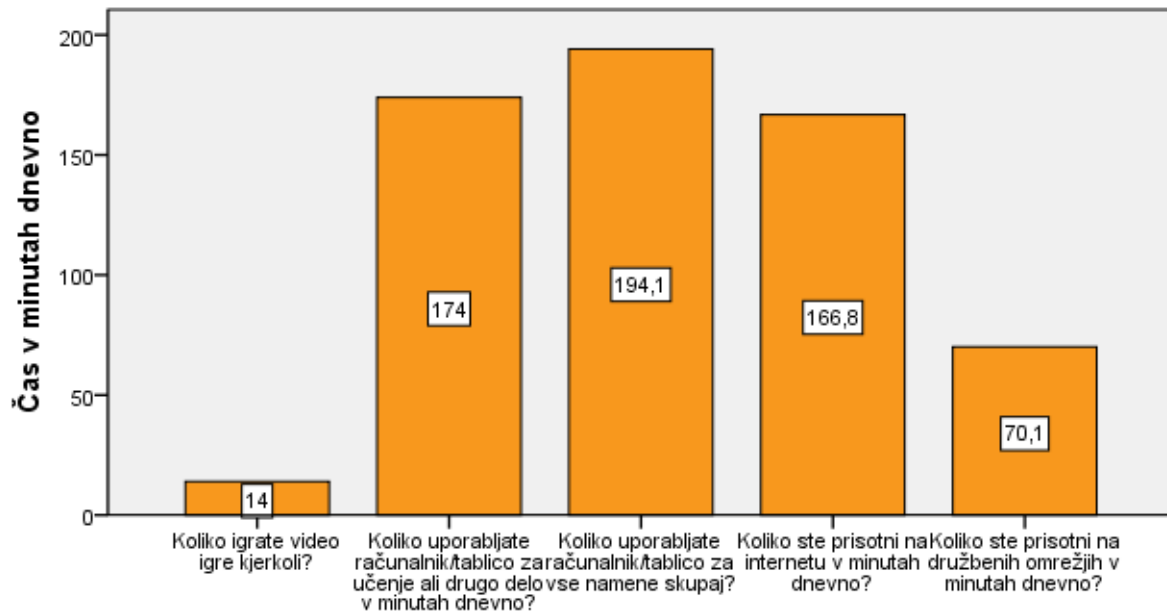


Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Branje tiskanih medijev je veliko pogostejše pri osebah z okvaro sluha kot pri osebah z okvaro vida, ki imajo z branjem tiskanih medijev očitno izzive. Slednji berejo manj kot pol ure, medtem ko je povprečje 50 minut.

V povprečju skupaj dobra tretjina ne bere tiskanih medijev, 20 % pa jih bere več kot 60 minut dnevno.

Slika 11: Uporaba elektronskih medijev primerjalno

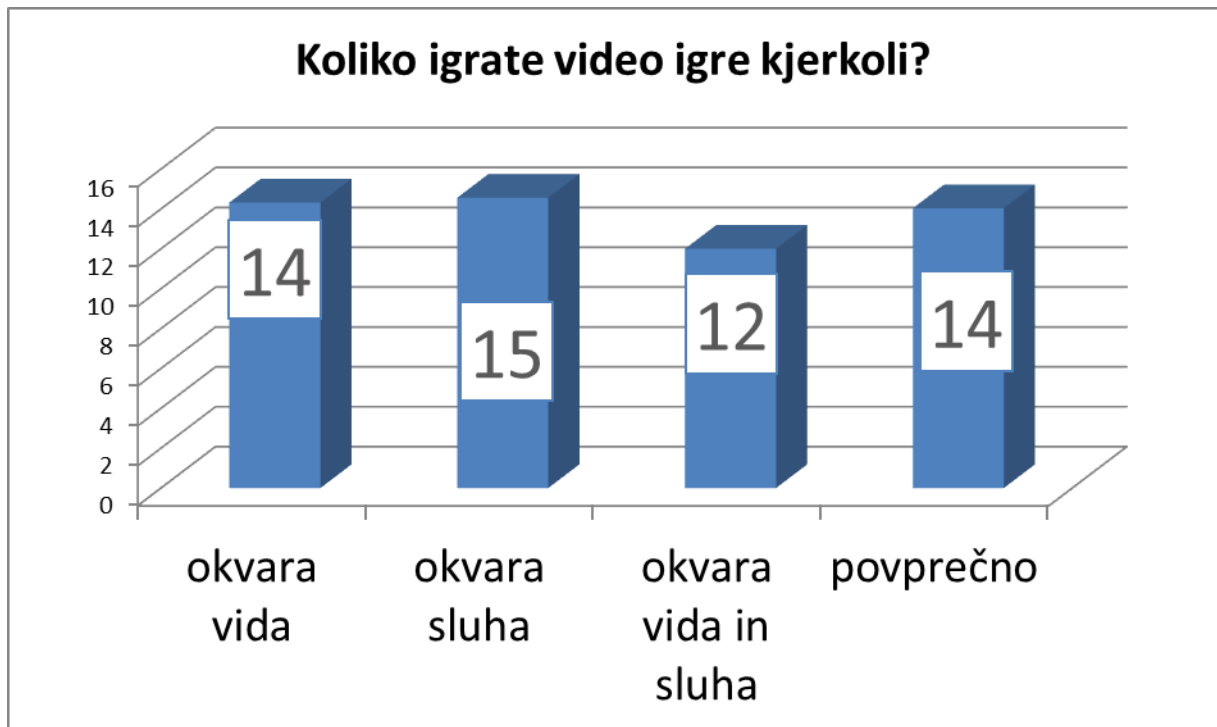


Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Skoraj 70 % vprašanih ne igra video iger. Slabih 5 % pa igra video igre uro ali več dnevno. Računalnika ali tablice za učenje in drugo delo ne uporablja skoraj četrtnina vprašanih. 8 ur ali več dnevno pa ga uporablja vsak peti. Za vse namene skupaj računalnika ali tablice ne uporablja približno desetina vprašanih.

Dve uri ali več dnevno je na računalniku praktično polovica. Podobno je z uporabo interneta, kjer je uro ali več skoraj dve tretjini vprašanih, medtem ko je 10 % takšnih, ki interneta ne uporabljajo. Na družbenih omrežjih ni prisotna približno tretjina vprašanih, medtem ko je zgornja tretjina prisotna na družbenih omrežjih 45 minut ali več.

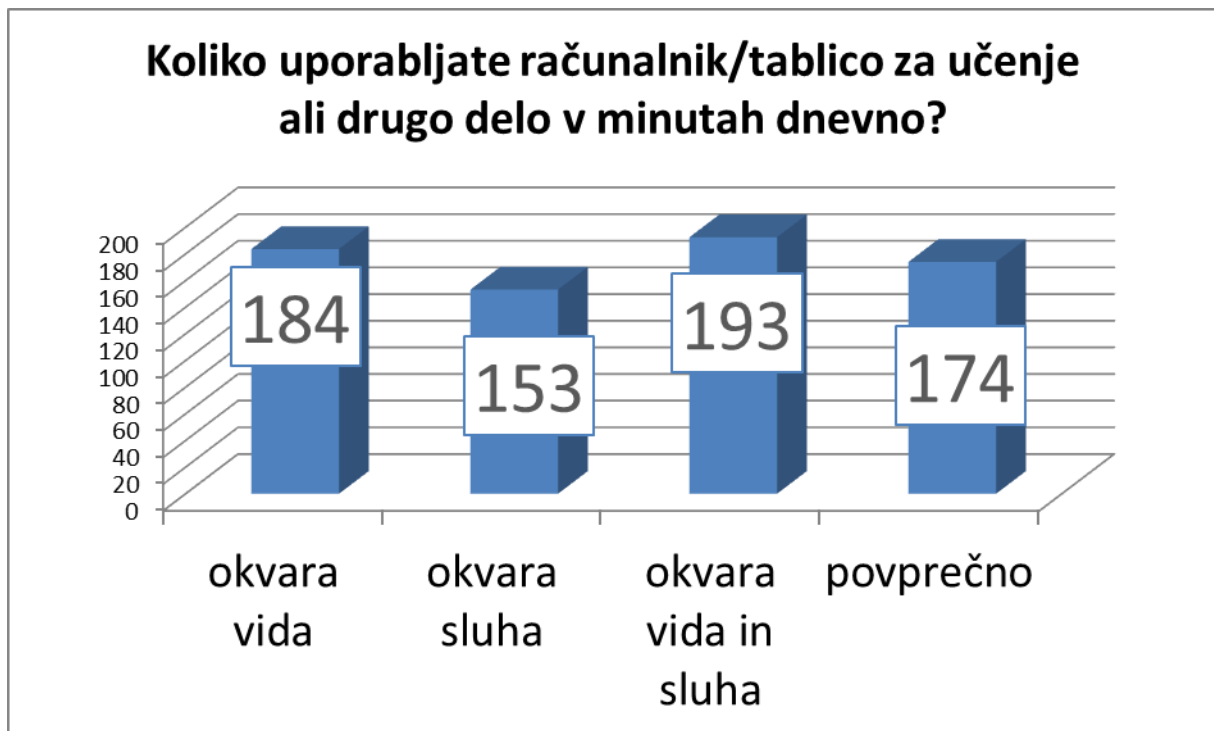
Slika 12: Koliko igrate video igre kjerkoli?



Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Vprašani skoraj četrtino ure v povprečju namenijo tudi igranju video iger, pri čemer večjih odstopanj med osebami z različnimi okvarami ni.

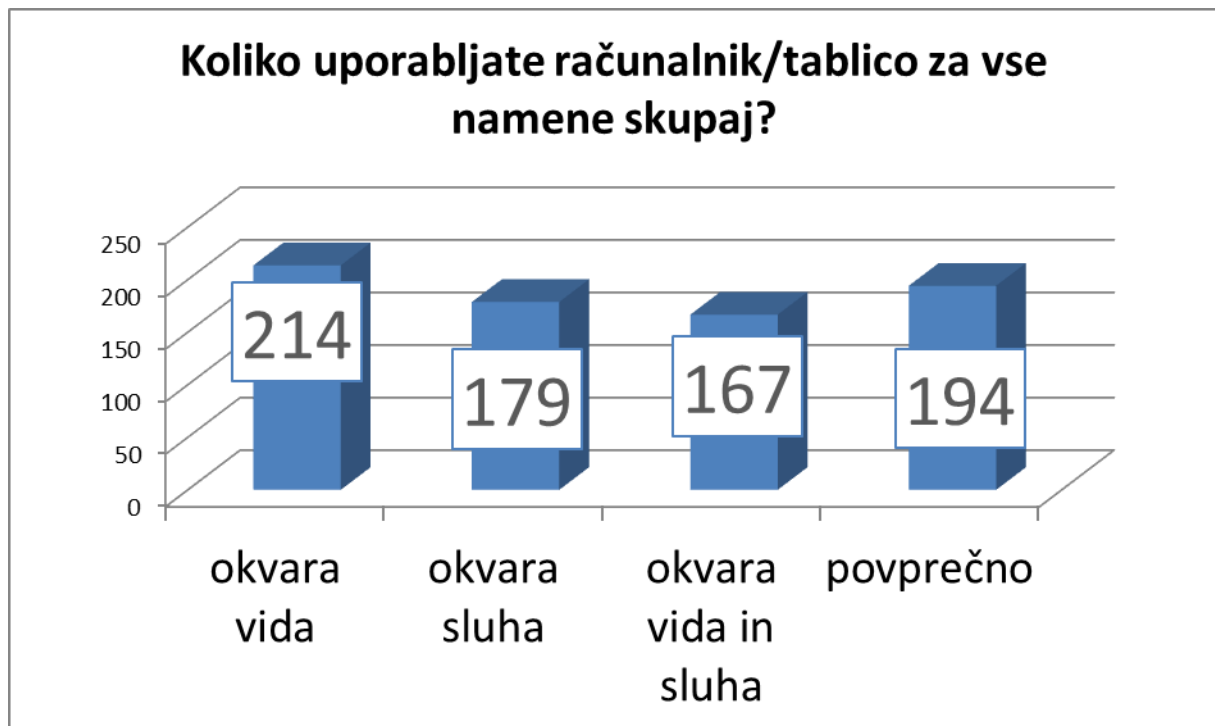
Slika 13: Koliko uporabljate računalnik/tablico za učenje ali drugo delo v minutah dnevno?



Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Uporaba računalnika / tablice za učenje ali drugo delo je zelo pogosta in v povprečju znaša skoraj 3 ure. Nekoliko manjša je uporaba računalnika / tablice pri osebah z okvaro sluha, kjer le-ta znaša 2 uri in pol.

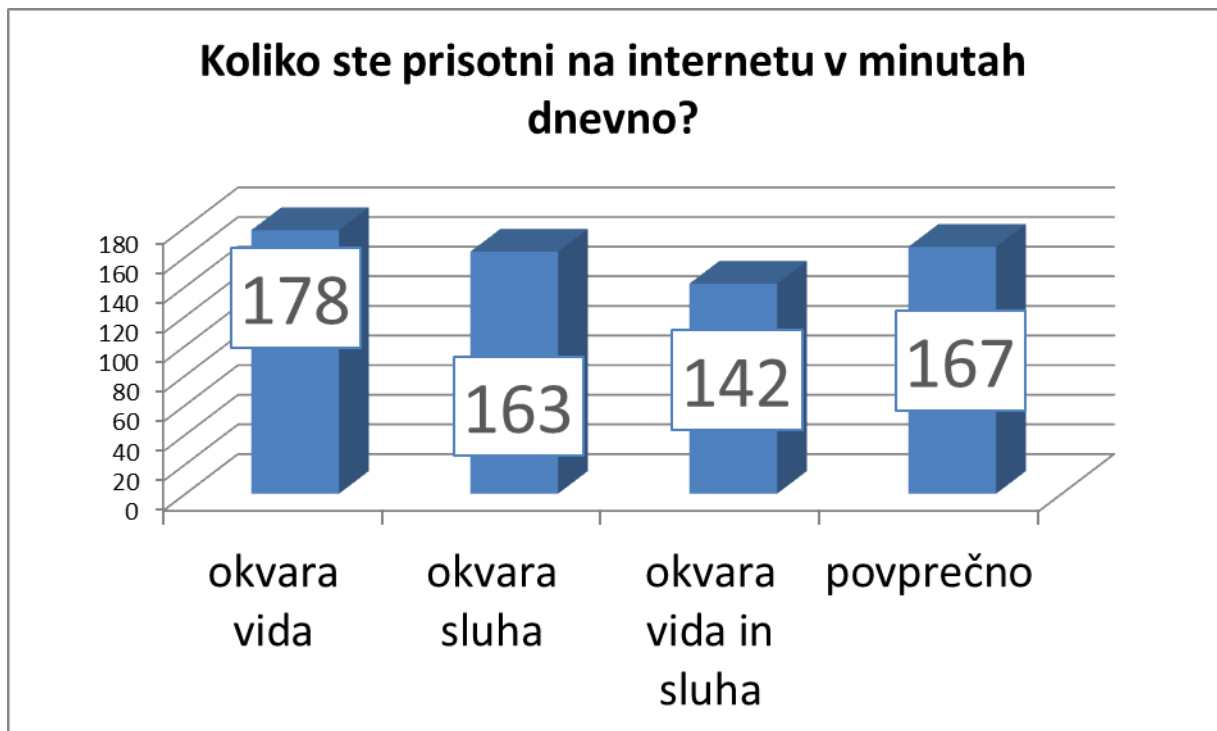
Slika 14: Koliko uporabljate računalnik/tablico za vse namene skupaj?



Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Uporaba računalnika za vse namene skupaj znaša še dodatnih 15 minut več dnevno oz. v povprečju tri ure in 15 minut. Za osebe z okvaro vida znaša uporaba računalnika več kot 3 ure in pol.

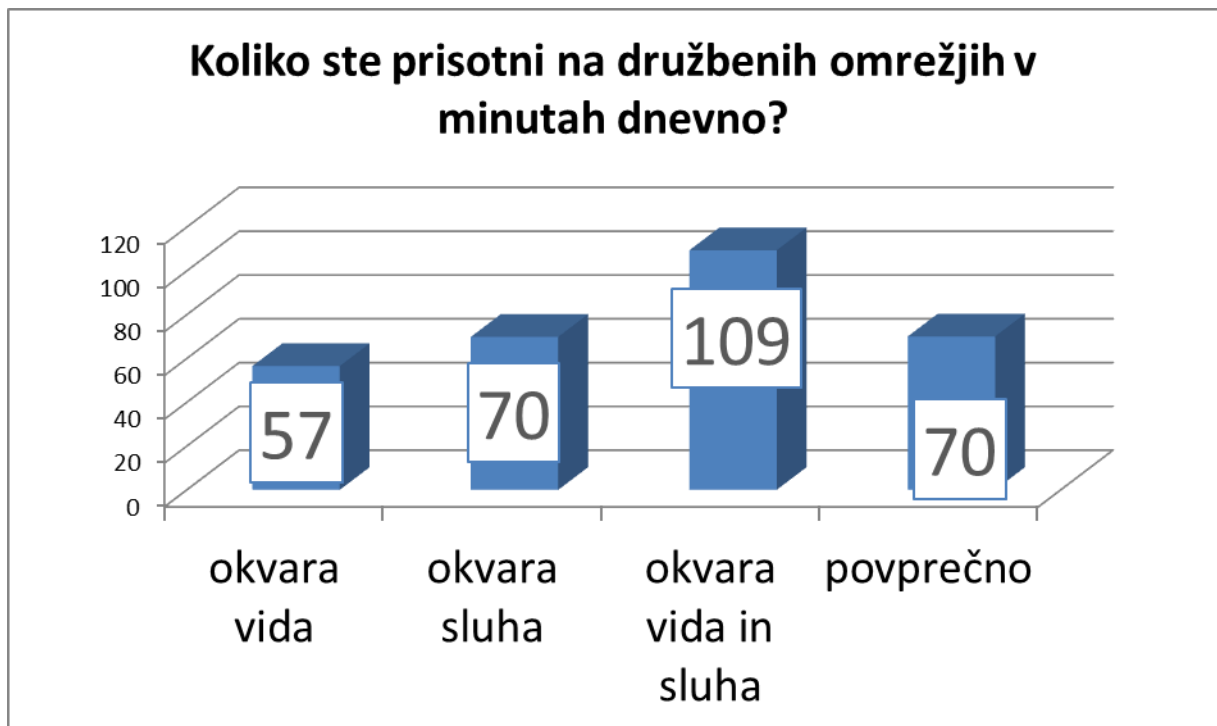
Slika 15: Koliko ste prisotni na internetu v minutah dnevno?



Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Na internetu so vprašani malo manj kot 3 ure, pri čemer bistvenih odstopanj med njimi ni.

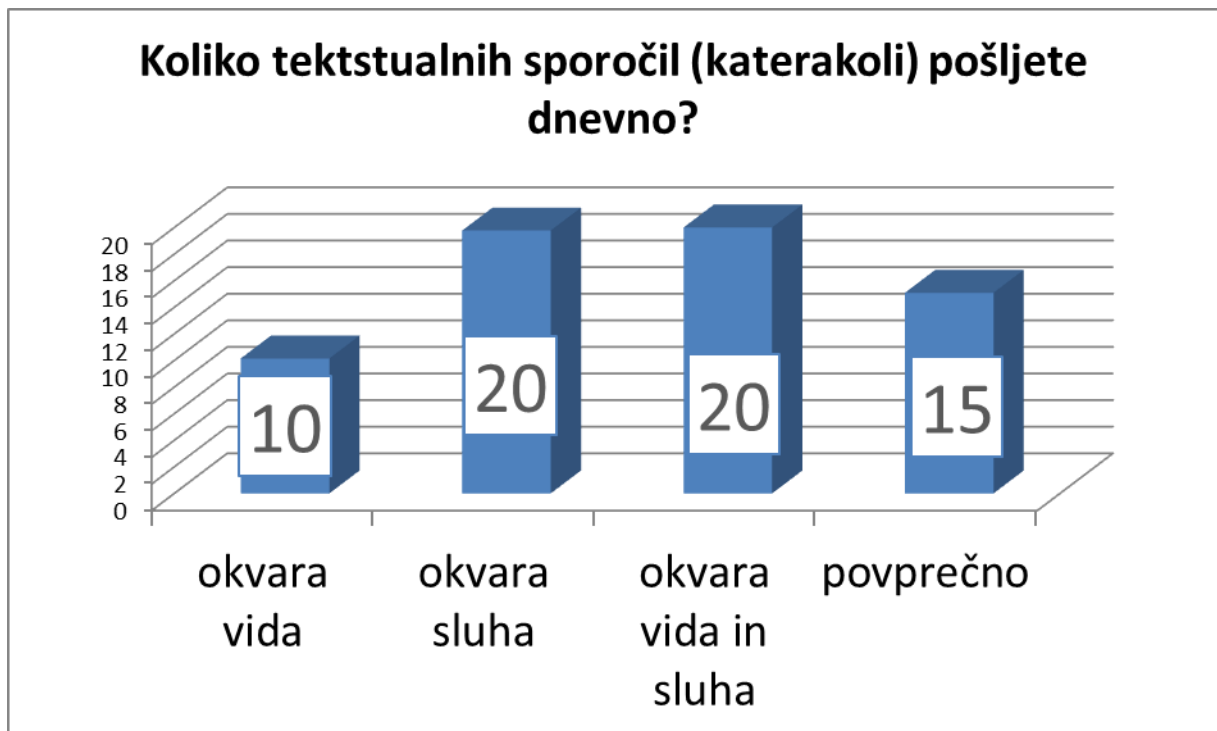
Slika 16: Koliko ste prisotni na družbenih omrežjih v minutah dnevno?



Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Na družbenih omrežjih so najbolj prisotne osebe z okvaro vida in sluha, kjer se dnevno povprečje že približuje dvem uram. Najmanj so prisotni tisti z okvaro vida, ki pa so še vedno prisotni skoraj 1 uro.

Slika 17: Koliko tekstualnih sporočil (katerakoli) pošljete dnevno?

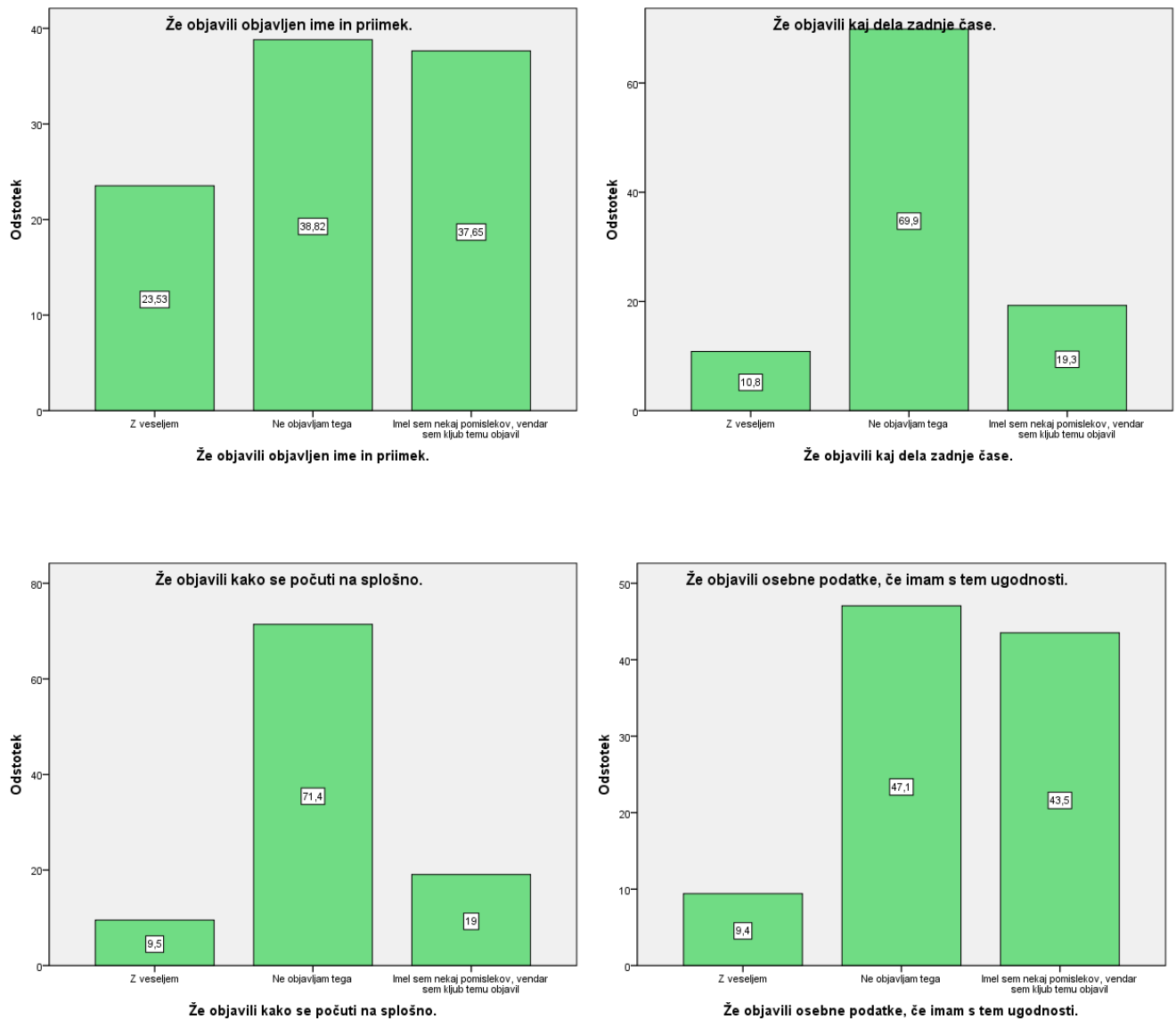


Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Dnevno pošljejo vprašani povprečno 15 tekstualnih sporočil in sicer osebe z okvaro sluha 20, medtem ko osebe z okvaro vida polovico manj.

V povprečju skupaj tekstualnih sporočil ne pošilja okvirno 10 % anketiranih, polovica pa pošlje okvirno 5 sporočil ali več dnevno.

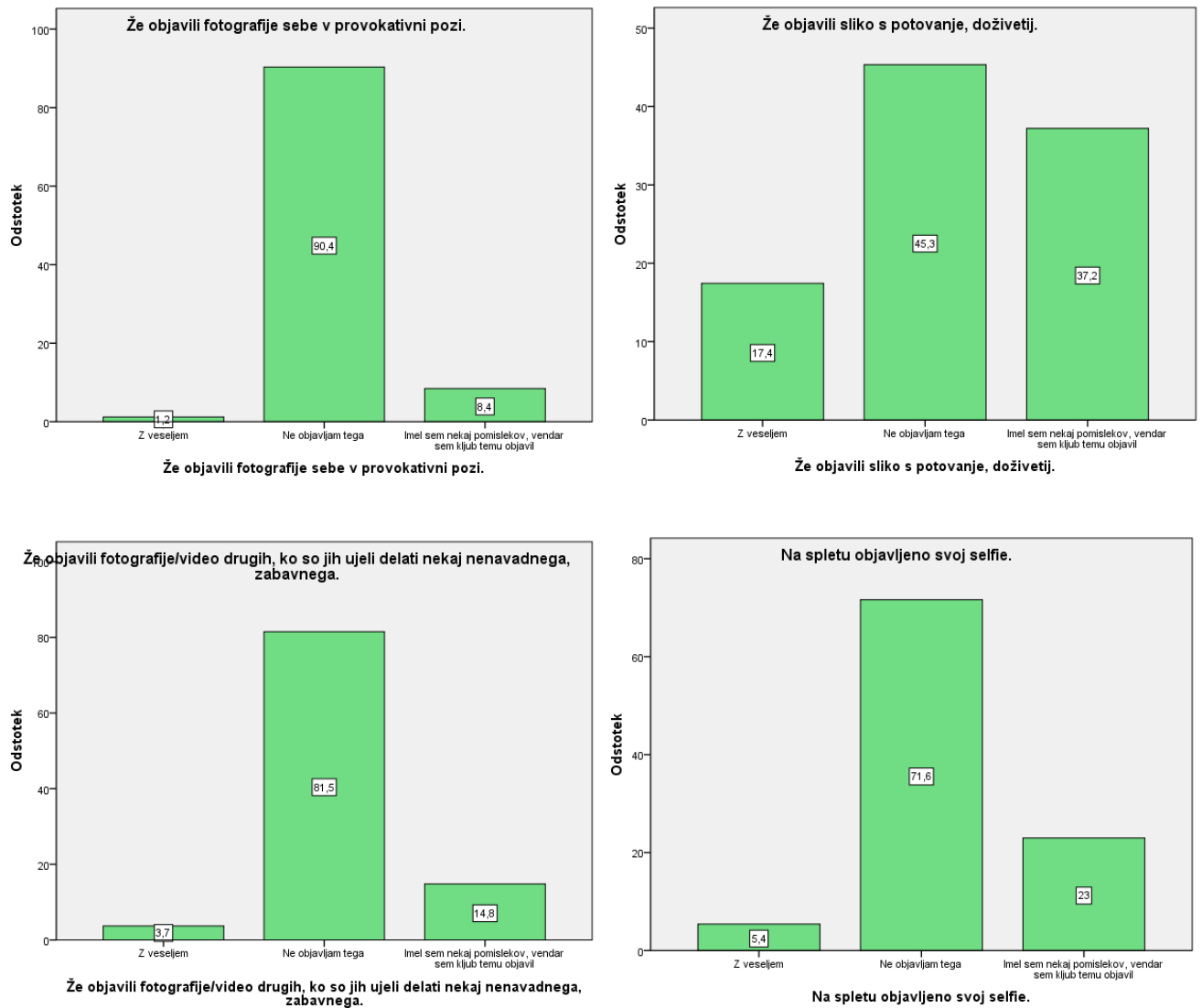
Slika 18: Že objavili na spletnih portalih ali družbenih omrežjih informacije



Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Na internetu ima objavljeno ime in priimek kar 62 %. Trije izmed desetih so že objavili, kaj delajo zadnje čase in informacije o počutju. Več kot polovica jih je že objavila informacije, če so s tem imeli ugodnosti.

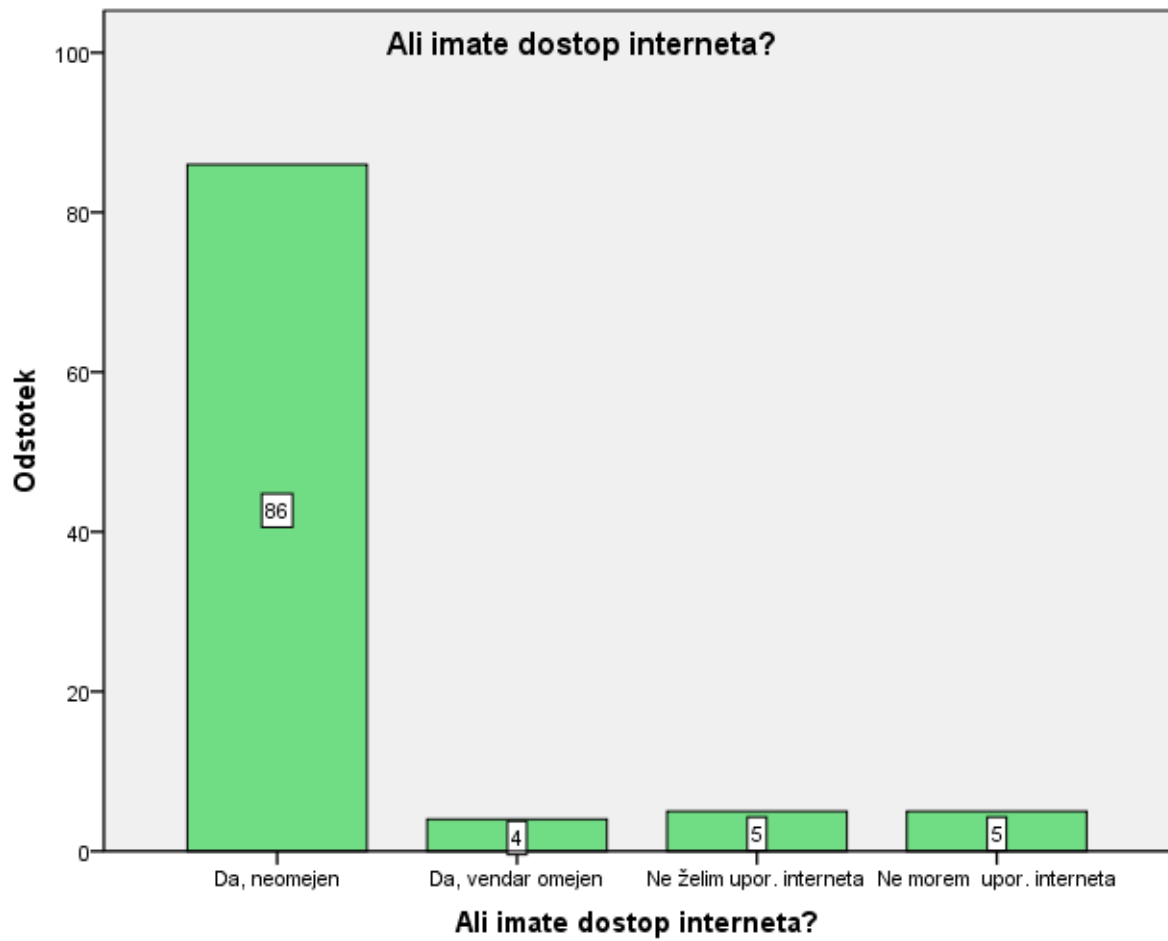
Slika 19: Že objavili na spletnih portalih ali družbenih omrežjih fotografije ali selfie



Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Vsak deseti je že objavil sliko sebe v provokativni pozi, slike drugih, ki so jih ujeli delati nekaj nenavadnega, zabavnega, pa kar dva od desetih. Več kot pet od desetih je že objavilo slike iz potovanj, doživetij in kar 28 % svoj selfie.

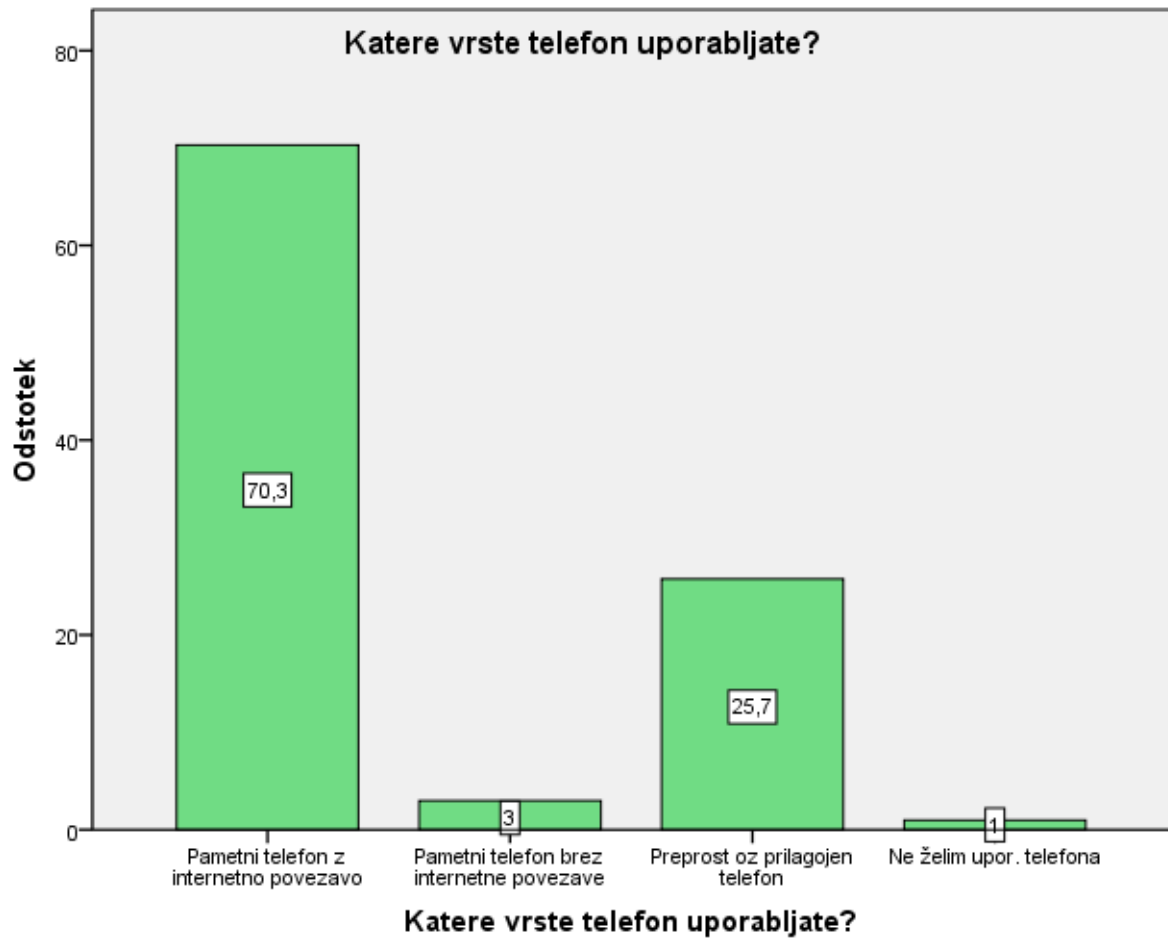
Slika 20: Dostop do interneta



Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Dostop do interneta ima 90 % vprašanih, 86 % jih ima neomejen dostop.

Slika 21: Katere vrste telefon uporabljate

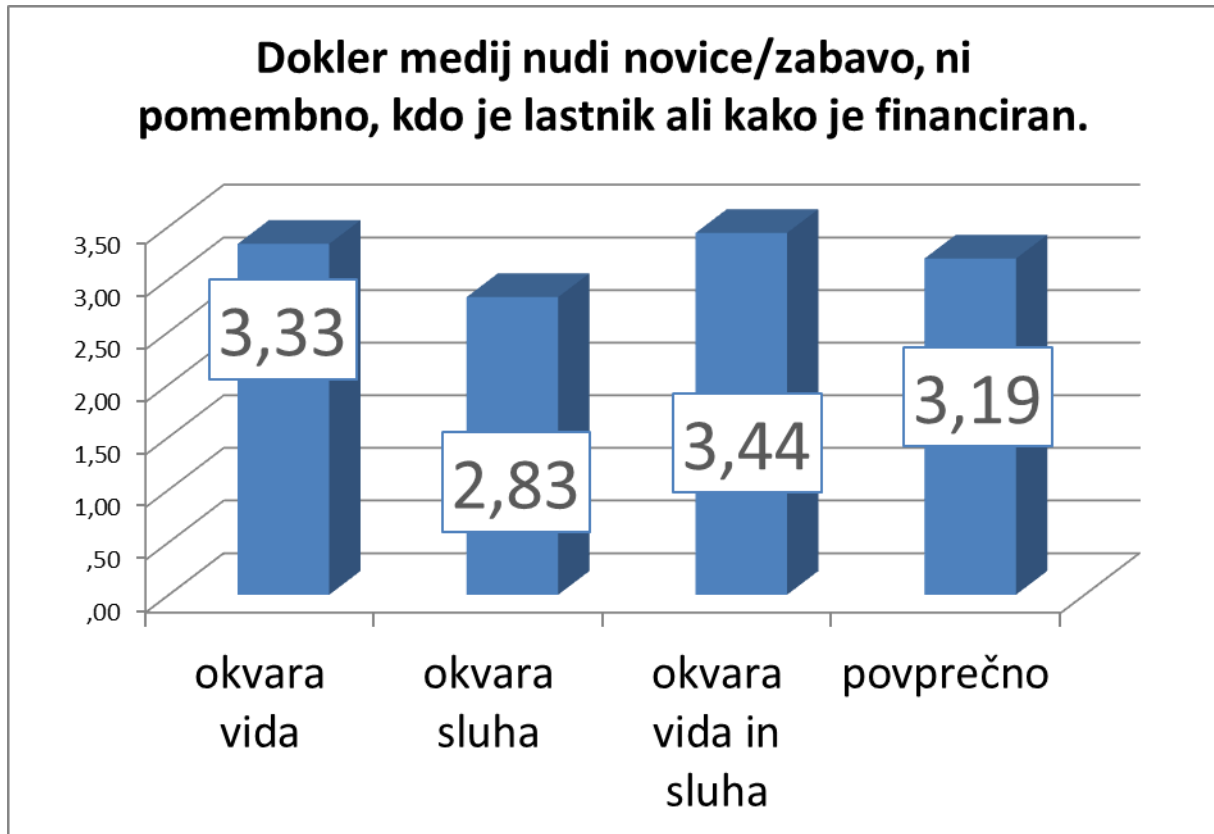


Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Pametni telefon z internetno povezavo ima 70 % vprašanih, dobra četrtina pa ima preprost prilagojen telefon.

5.5 Razmišljanja o medijih, verodostojnosti novic in preverjanju informacij

Slika 22: Dokler medij nudi novice, ni pomembno, kdo je lastnik ali kako je financiran

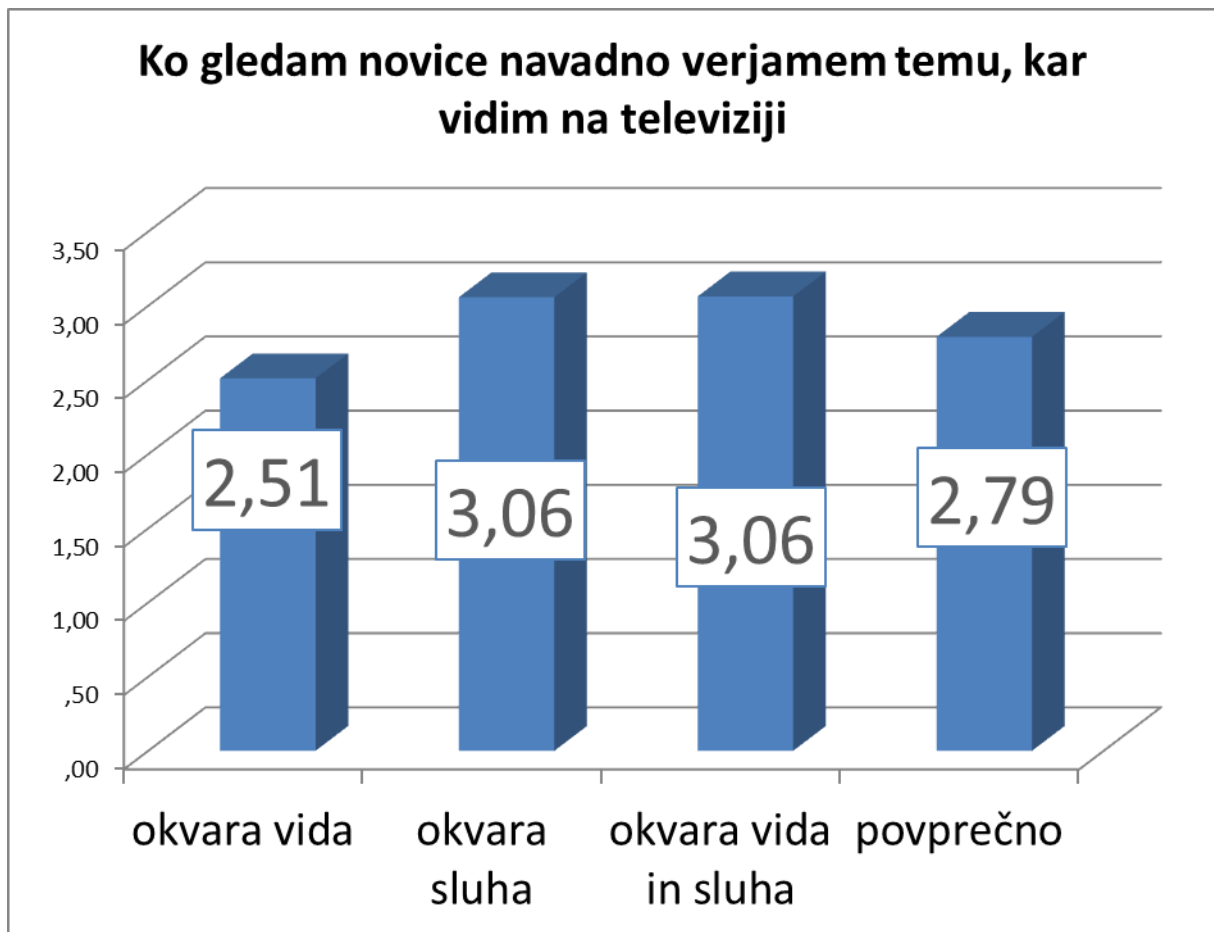


Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Mnenja na trditve »Dokler medij nudi novice / zabavo ni pomembno, kdo je lastnik ali kako je financiran« so v povprečju skoraj na sredini (3.19) na 5-stopenjski Likertovi lestvici (1-popolnoma se ne strinjam do 5-popolnoma se strinjam). Osebe z okvaro sluha se s trditvijo strinjajo nekoliko manj, saj je njihovo povprečje 2,8.

Mnenja glede trditve »Dokler medij nudi zabavo«, so zelo enakomerno porazdeljena na vseh pet možnih odgovorov, kar kaže, da si vprašani niso enotni glede navedene tematike.

Slika 23: Ko gledam novice, navadno verjamem temu, kar vidim na televiziji

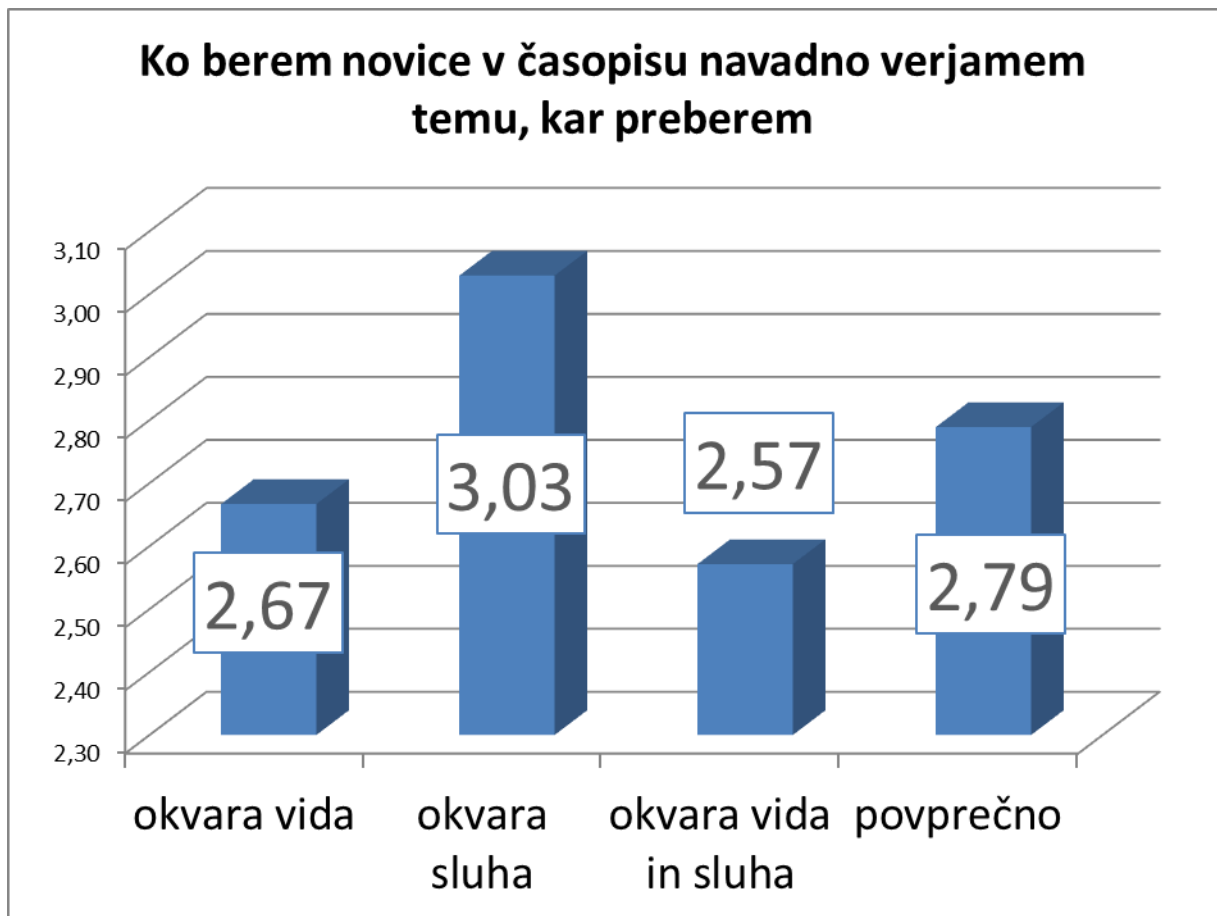


Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Anketirani z okvaro vida najmanj verjamejo novicam na TV, saj je njihova povprečna ocena le 2,5 na 5-stopenjski Likertovi lestvici. Povprečje vseh vprašanih je malo pod sredinsko vrednostjo 3. Podobno je zaupanje tudi glede novic v časopisju in na spletu.

Glede trditve »Ko gledam novice, verjamem, kar vidim na TV«, je kar 37 % odgovorilo z vmesno trditvijo, kar kaže na neodločnost vprašanih.

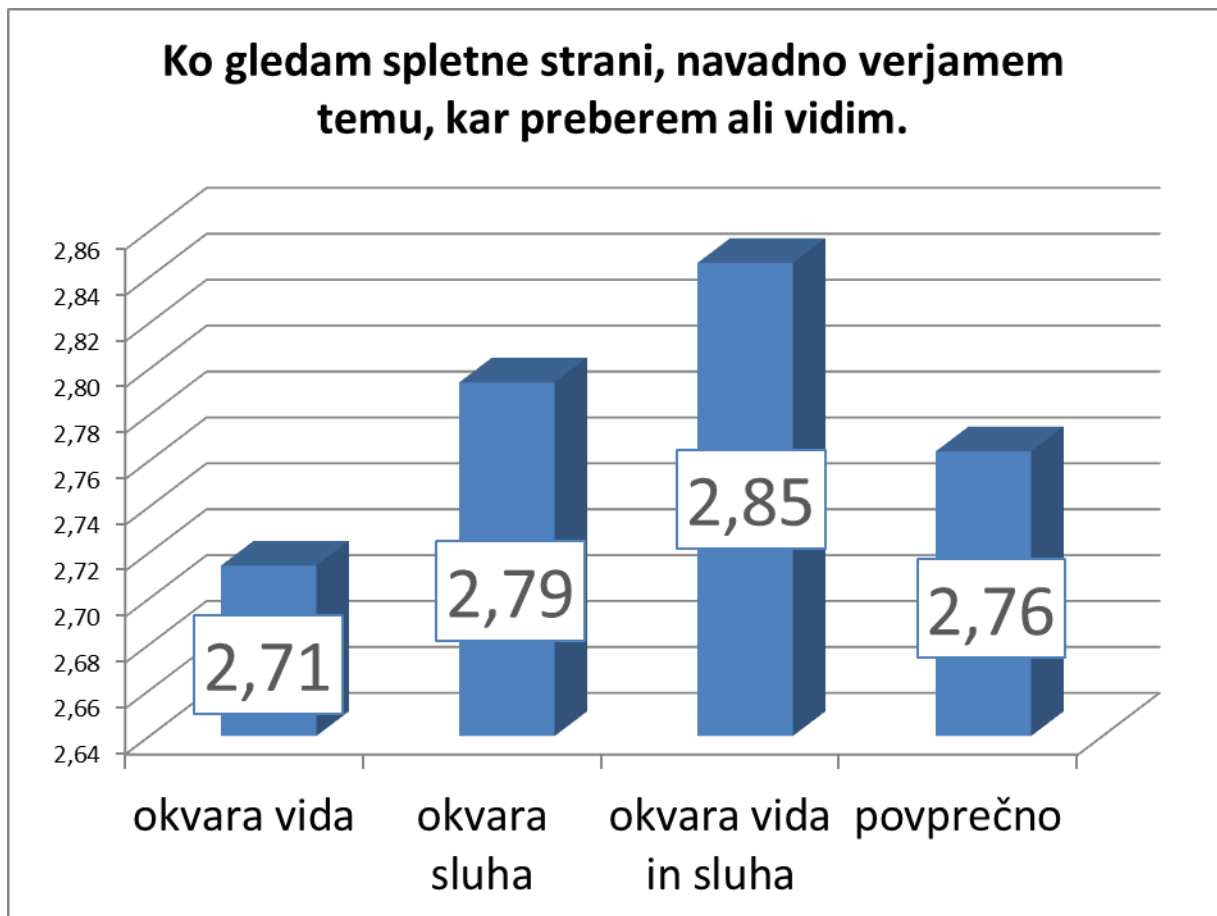
Slika 24: Ko berem novice v časopisu, navadno verjamem temu, kar preberem



Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Podobno kot za televizijo, vprašani niso odločeni, ali naj verjamejo novicam v časopisih ali ne. V povprečju povečini izbirajo sredinsko vrednost (3). Osebe z okvaro vida najmanj verjamejo, kar preberejo v časopisu.

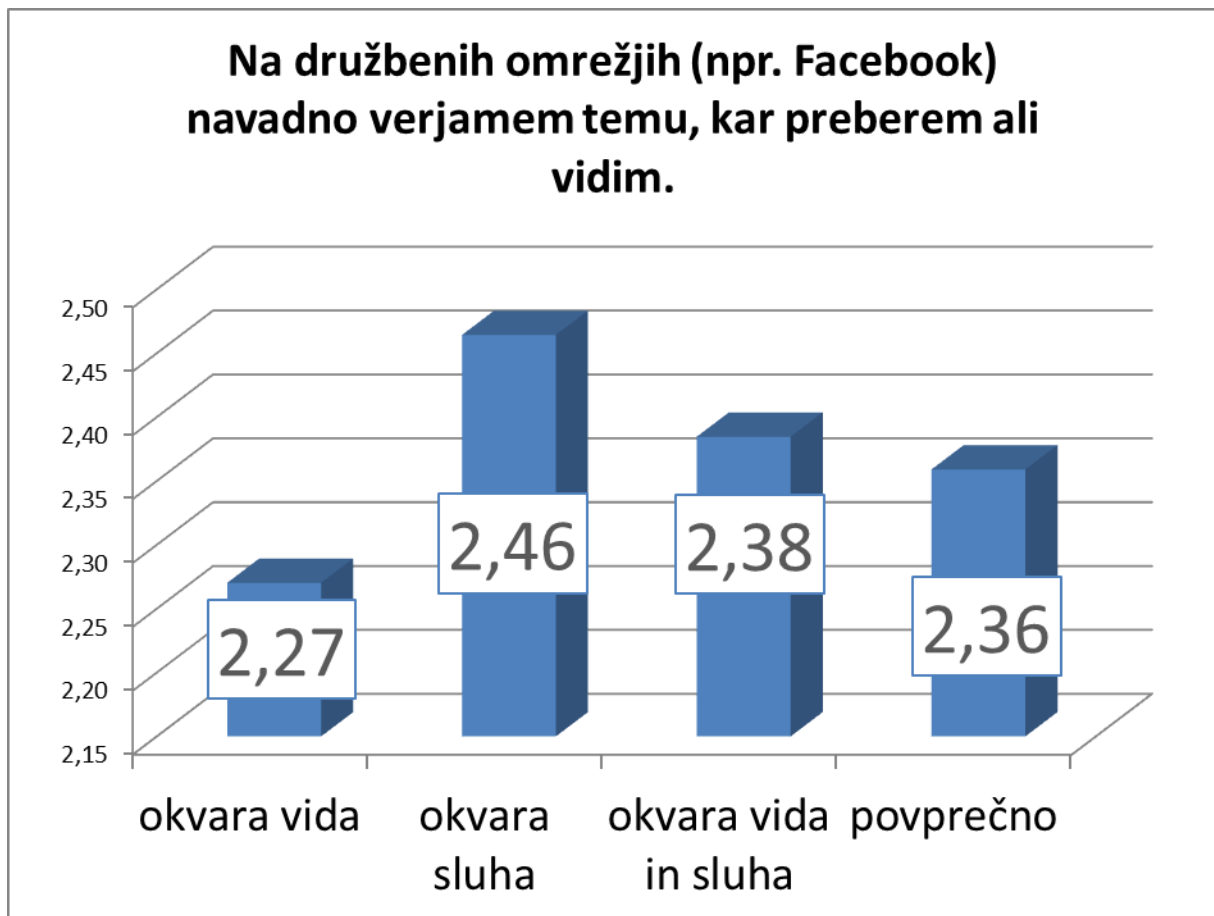
Slika 25: Ko gledam spletne strani, navadno verjamem temu, kar preberem ali vidim



Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

V povprečju na svetovnem spletu niso enotni glede tega, ali verjamejo novicam ali ne, zato povečini izbirajo sredinsko vrednost (3). V povprečju je ta vrednost tudi praktično identična od zaupanja v novice v časopisih in na TV.

Slika 26: Na družbenih omrežjih navadno verjamem temu, kar preberem ali vidim

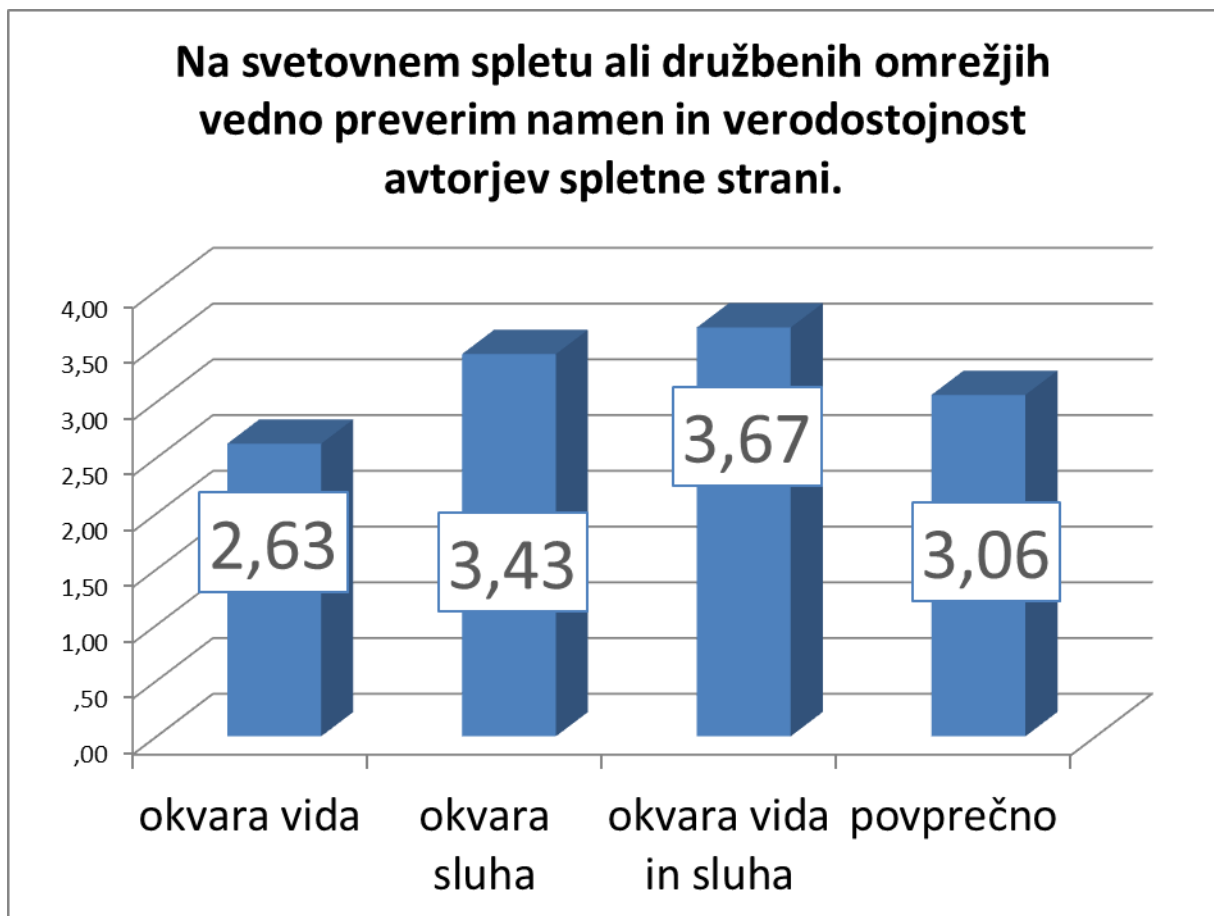


Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Najmanj od vseh testiranih medijev respondenti verjamejo, kar preberejo in vidijo na družbenih omrežjih. Tudi tu osebe z okvaro vida povprečno dosega najnižje vrednosti: 2,27.

Kar 60 % navadno ne verjame, kar prebere ali vidi na družbenih omrežjih.

Slika 27: Na svetovnem spletu ali družbenih omrežjih vedno preverim namen in verodostojnost avtorjev spletne strani

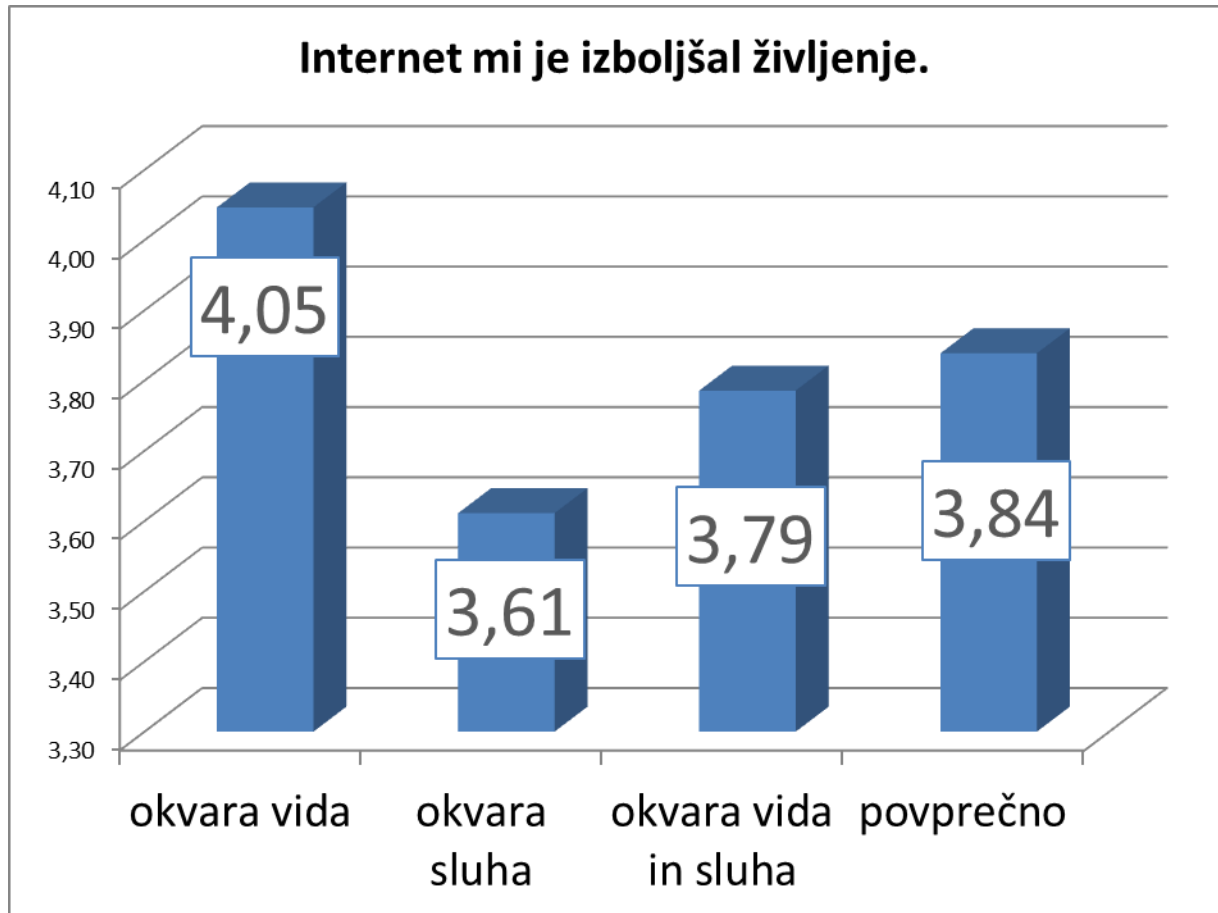


Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Na spletu ali družbenih omrežjih preverijo namen in verodostojnost avtorjev štirje od deset vprašanih. Najmanj preverijo namen in verodostojnost avtorjev osebe z okvaro vida.

5.6 Koristnost naprav in pripomočkov

Slika 28: Internet mi je izboljšal življenje

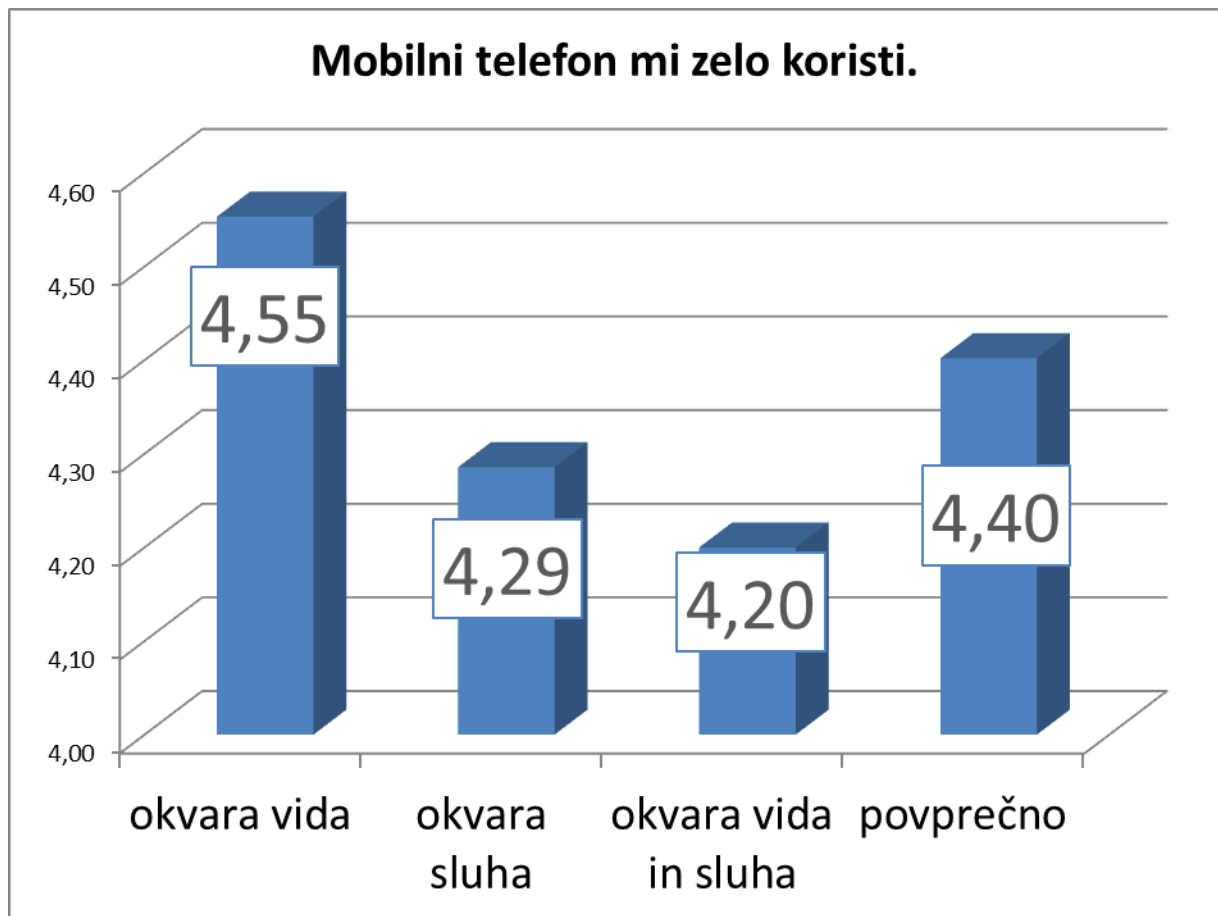


Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

S trditvijo »Internet mi je izboljšal življenje,« se večini vprašani strinjajo. Najbolj pa se strinjajo osebe z okvaro vida, ki dosegajo povprečje 4,05 na 5-stopenjski lestvici.

Skopno povprečje vseh vprašanih kaže, da se s trditvijo »Internet mi je izboljšal življenje« ne strinja le 13 % vprašanih.

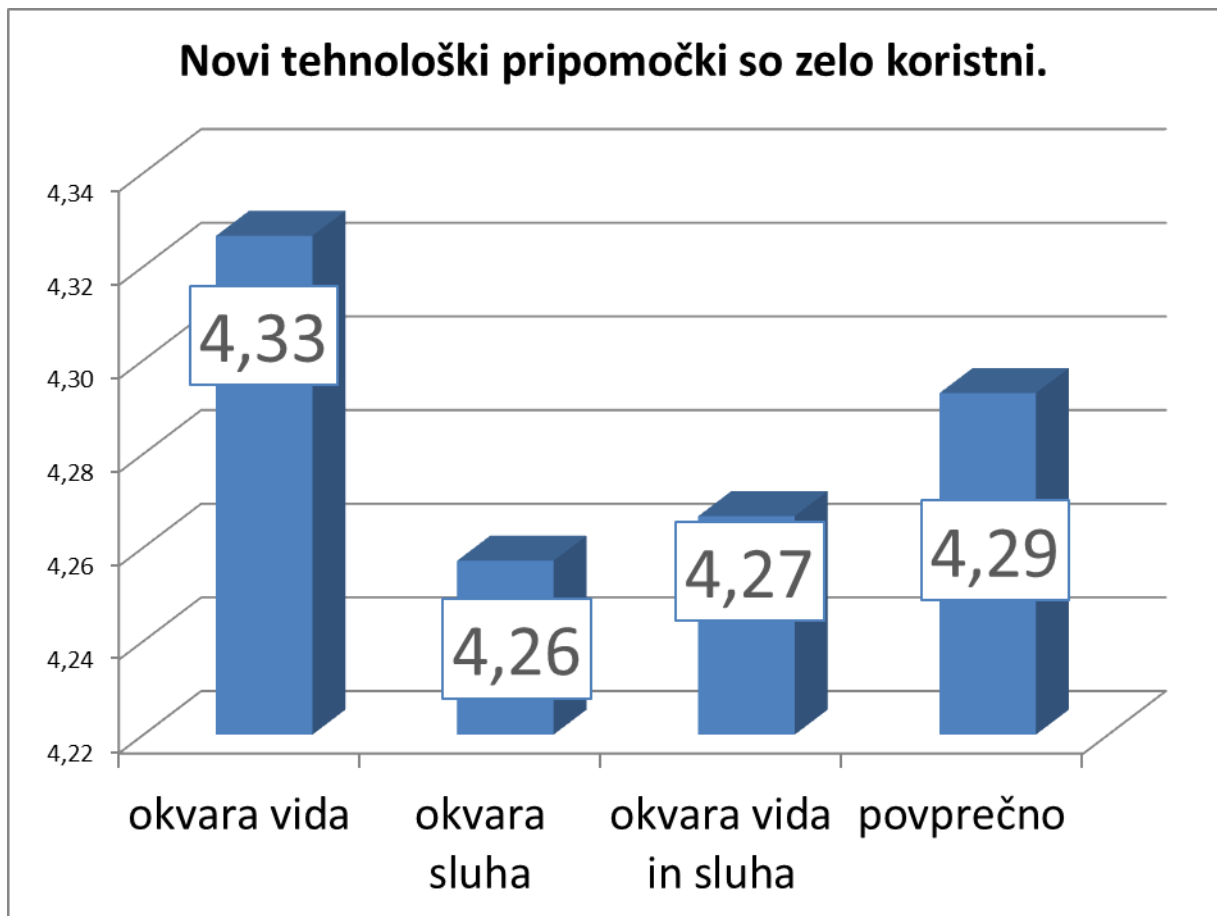
Slika 29: Mobilni telefon mi zelo koristi



Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Še bolj kot za internet vidijo anketirani koristi v mobilnih telefonih. Osebe z okvaro vida so v povprečju na navedeno trditev »Mobilni telefon mi zelo koristi« odgovorile s povprečno oceno kar 4,55. Tudi splošno povprečje 4,40 pa je zelo visoko. Da mobilni telefon ne koristi, se ne strinja le 4 % vprašanih.

Slika 30: Novi tehnološki pripomočki so zelo koristni



Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Podobno ocenjujejo anketirani tudi koristnost novih tehnoloških pripomočkov, kjer se večina strinja, da so le-ti zelo koristni.

Slika 31: Če bi imel več denarja, bi si lahko kupil več pripomočkov



Vir: Analiza pridobljenih podatkov (Rek, Kovačič in Brumat, 2017)

Precej več anketiranih se strinja kot ne strinja, da bi si kupili več pripomočkov, če bi imeli več denarja, saj znaša povprečje 3,68. Več kot polovica vprašanih bi si kupila več pripomočkov, če bi imela več denarja.

6 ZAKLJUČEK

Pregled literature in raziskav prikazuje, da je v Sloveniji področje medijev v povezavi z gluhihimi, naglušnimi ter slepimi in slabovidnimi zelo malo raziskano. Tematika je zelo pomembna, saj so v nasprotju s pomislekom (da osebe ne morejo dobro spremljati medijev) mnenja anketiranih in mnenja intervjuvancev jasno pokazala, da je preučevana skupina zelo izpostavljena medijem. Vprašani več kot 2 uri dnevno spremljajo TV, radio, so na internetu in na telefonu. Okoli uro dnevno so na družbenih omrežjih in za tiskanimi mediji. S tem je preučevana skupina kljub oviram precej medijsko izpostavljena. Izpostavljenost tradicionalnim medijem (TV, radio in tisk) je v povprečju občutno večja od uporabe novih medijev. Pri tem je potrebno opozoriti na velike razlike med posameznimi respondenti tako v kvalitativni kot v kvantitativni raziskavi.

Med tradicionalnimi mediji izstopa poslušnost radijskih postaj, ki je precej večja od povprečja drugih skupin v prejšnjih raziskavah - celotne populacije - (Medijska pismenost 2014; Rek, Kovačič, Milanovski Brumat 2014). Zlasti slepi in slabovidni preživijo veliko časa ob radijskimi aparati. V nasprotju osebe z okvaro sluha nadpovprečno veliko berejo tiskane medije.

Uporaba računalnika je zelo pogosta (povprečno več kot 3 ure dnevno). S tem je povezana tudi velika uporaba interneta in družbenih omrežij. Tudi tu so razlike med respondenti zelo velike, saj so nekateri za računalnikom in na internetu praktično ves čas, nekateri pa praktično nič. Povprečje tako ni resnično dober kazalnik stanja. Razlike v uporabi so tudi občutno večje med posamezniki, kot pa med vrstami okvare (vid oz. sluh), kar je še posebej zanimivo.

Žal je število respondentov majhno in dodatne primerjave med posameznimi skupinami niso bile izvedene. Kljub temu analiza kaže, da se preučevana skupina bolj deli na prevladujoče uporabnike tradicionalnih medijev in na prevladujoče uporabnike novih medijev, kot pa na dve skupini glede vrste invalidnosti (sluh in vid). Razlike med obema skupinama so sicer (razumljivo) vidne glede branja tiskanih medijev in poslušanja radia. Zaključimo lahko, da

razlike med obema skupinama okvar v seštevku izpostavljenosti vsem medijem skupaj (tako tradicionalnih kot sodobnih) niso velike.

V povprečju je tako pošiljanje tekstualnih sporočil kot igranje video iger primerljivo s povprečjem slovenskih srednješolcev in je kar precejšnje. Izziv predstavljajo osebe (okvirno 5 % vprašanih), ki zelo veliko igrajo video igre več ur dnevno in lahko postanejo z njimi zasvojene oz. odtujene od resničnega sveta.

Tudi na družbenih omrežjih lahko opazimo velike razlike. Tretjina družbenih omrežij nikoli ne uporablja; le okoli polovica ima odprt vsaj eden profil (pri tem imajo praktično vsi objavljene resnične podatke). Na drugi strani jih tretjina uporablja družbena omrežja več kot 45 minut (nekateri praktično skozi celoten dan). Praktično vsi so na družbenih omrežjih za zabavo in sprostitev. Pri tem objavljajo precej informacij, zlasti osebne podatke in slike. Trije od desetih imajo objavljen tudi svoj selfie (kar je glede na njihovo okvaro in število profilov precej).

Zaupanje v medije in kritično razmišljanje je zelo neenotno. Nekateri praktično ne razmišljajo o verodostojnosti novic, drugi preverjajo novice pri velikem številu virov in za to namenijo precej časa. Iz intervjujev je mogoče zaključiti, da slednja skupina večinoma gleda na novice tudi kot možnost navezave pogovora s sorodniki in prijatelji. V vsakem primeru so preučevani skupini novice zelo pomembne, četudi hkrati respondenti skoraj enotno ugotavljajo, da so le-te povečini negativne. Le v okvirno polovici novic jim tudi zaupajo, da so verodostojne. Po pričakovanjih najmanj respondenti zaupajo novicam na družbenih omrežjih, glede klasičnih medijev pa so mnenja precej razdeljena, kar se v povprečju pokaže z rezultatom v nevtralni sredini.

Le dobra tretjina jih ne uporablja pripomočkov. Pripomočki so povečini preprosti (na primer lupe). Iz intervjujev je sklepati, da povečini tudi niso dobro seznanjeni s sodobnimi pripomočki, kar je lahko odraz tega, da si jih povečini tudi ne morejo privoščiti (jih zato ne zanimajo).

Na splošno v preučevani skupini invalidov prevladujoče menijo, da mediji izboljšujejo življenje, vendar bi kljub temu predlagali precej izboljšav. Čeprav se izboljšave razlikujejo

glede na stopnjo in vrsto okvare, pa so predlogi v smeri več tolmačenja, govornih oddaj, podnapisov, sinhronizacije, prilagojenih programov, manj reklam in povezav na spletu, ki begajo navigacijo ter opisovanje in branje teksta v programih na TV. Konkretna izboljšava so razvidne tudi iz posameznih intervjujev v prilogah. Zbirki intervjujev in podatkovna zbirka mnenj respondentov predstavljata veliko možnosti za nadaljnjo analizo, zato vabimo raziskovalce na vseh nivojih, da ju izkoristijo.

VIRI

- Asuncion, J. V., Budd, J., Fichten, C. S., Nguyen, M. N., Barile, M., & Amsel, R. (2012). Social Media Use By Students With Disabilities. *Academic Exchange Quarterly*, 16(1), 30-35, Editor's Choice.
- Chester, Mitchell D. (2012): Guidelines: For the Specialized Assessment of Students with Visual Impairments Massachusetts Department of Elementary and Secondary Education. Dostopno prek: www.doe.mass.edu/sped/ta/VisionImpairment/AppendixD.doc
- Ofcom (2006). Media Literacy Audit: Report on media literacy of disabled people. London, UK: Ofcom - Independent regulator and competition authority for the UK communications industries. Dostopno prek: <https://www.ofcom.org.uk/research-and-data/media-literacy-research/adults/disabled>
- Ofcom (2013). Disabled consumers' ownership of communications services: A Consumer Experience report. London, UK: Ofcom - Independent regulator and competition authority for the UK communications industries. Dostopno prek https://www.epra.org/news_items/ofcom-reports-on-disabled-consumers-use-of-communications-services
- Ofcom (2015a). Disabled consumers' use of communications services: A Consumer Experience report. London, UK: Ofcom - Independent regulator and competition authority for the UK communications industries. Dostopno prek: <https://www.ofcom.org.uk/research-and-data/multi-sector-research/accessibility-research/disabled-consumers-ownership-comms-services>
- Ofcom (2015b). Ofcom Mystery Shopping: Information on telecommunications services for disabled consumers. London, UK: Ofcom - Independent regulator and competition authority for the UK communications industries. Dostopno prek: <https://www.ofcom.org.uk/research-and-data/telecoms-research/accessibility/mystery-shopping-telecoms-disabled>
- Okonji Patrick, Lhussier Monique, Bailey Catherine in Cattan Mima (2015): Internet use: Perceptions and experiences of visually impaired older adults. *Journal of Social Inclusion*, 6(1) . Dostopno prek: <https://josi.journals.griffith.edu.au/index.php/inclusion/article/view/641>

- Prop in drugi (1981): Media Development Project for the Hearing Impaired: Project Update. University of Nebraska—Lincoln. Dostopno prek: <https://muse.jhu.edu/article/386665/pdf>
- Kodrič-Dačić in drugi (2010), Vzpostavitev ustreznega statusa knjižnice za slepe in slabovidne v sistemu knjižnic. Dostopno prek: http://cezar.nuk.uni-lj.si/common/files/studije/knjiznica_za_slepe_in_slabovidne.pdf
- Shield (2006): Evaluation of the Social and Economic Costs of Hearing Impairment. Dostopno prek: https://www.hear-it.org/sites/default/files/.../Hear_It_Report_October_2006.pdf
- Tabaj, Aleksandra in Cugelj Robert (2016): Izenačevanje možnosti invalidov – evalvacija izvajanja postopkov pridobivanja tehničnih pripomočkov in prilagoditve vozila v okviru ZIMI. Soča. Dostopno prek: www.rczr.uri-soca.si/.../10._Izenacevanje_moznosti_invalidov__evalvacija_izvajanja_postopkov_pridobivanja_teh.pdf
- Invalidi, starejši in druge osebe s posebnimi potrebami (2007). Statistični urad Republike Slovenije - Stat.si. Dostopno prek: www.stat.si/doc/pub/invalidi-2007-SLO.pdf
- 2117 ZRSS (2012)
- Rek Mateja, Kovačič Andrej in Milanovski Brumat Kristina (2014): Medijska pismenost 2014 . Slovenija: Fakulteta za medije.
- Rek Mateja in Milanovski-Brumat Kristina (2016): Mediji in predšolski otroci v Sloveniji. Ljubljana: Fakulteta za medije.
- Rek Mateja in Milanovski-Brumat Kristina (2016): Mediji in srednješolci v Sloveniji. Ljubljana: Fakulteta za medije.
- Rek Mateja in Milanovski-Brumat Kristina (2016): Mediji in osnovnošolci v Sloveniji. Ljubljana: Fakulteta za medije.
- Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije (2017). Dostopno prek: <https://www.zpiz.si/>
- Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije (2017). Dostopno prek: www.zveza-gns.si
- Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije (ZDSSS), Dostopno prek: <http://www.zveza-slepih.si>

PRILOGA - VPRAŠALNIK ZA KVANTITATIVNO IN KVALITATIVNO RAZISKAVO

Prav zares hvala, da sodelujete v zelo kratki raziskavi o medijih in življenju na splošno. Anketa je popolnoma anonimna, vaši odgovori bodo za namene analize združeni z odgovori drugih. Vprašanja nimajo pravih ali napačnih odgovorov. Prosimo za iskrene odgovore.

O raziskavi: Raziskavo izvaja Fakulteta za medije v okviru »Infrastrukturni program Fakultete za medije – zbiranje, vodenje in arhiviranje podatkov o medijski pismenosti« financira Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS – ARRS kot infrastrukturni program. Sredstva (v višini 1,5 zaposlitve) je ARRS zagotovila po pogodbi št.1000-16-2916. Več informacij na www.pismenost.si ali na info@pismenost.si

Prosimo obkrožite odgovarjajočo številko.

Kolikor je mogoče natančno ocenite, koliko povprečno na dan (izberite najbolj primeren odgovor): *Tudi če je oseba popolnoma slepa, morda pri tem uporablja pripomočke ali le posluša... **tudi če je oseba popolnoma gluha, morda uporablja pripomočke ali le gleda...)	8	5	4	3	2	1	ur	1	45	30	15	0	Ne
	ur	u	ur	u	u	ur	a	ur	mi	mi	mi	mi	ve
	ali	r	e	re	ri	mi	30	a	n	n	n	n	m
	ve	č				n							
... gledate televizijo, video ali filme (posneto ali v živo) *	8	5	4	3	2	1,5		1	45	30	15	0	99
... poslušate radijski program **	8	5	4	3	2	1,5		1	45	30	15	0	99
... ste v prostoru, kjer je prižgana televizija	8	5	4	3	2	1,5		1	45	30	15	0	99
... uporabljate katerikoli telefon za pogovarjanje	8	5	4	3	2	1,5		1	45	30	15	0	99
... uporabljate mobilni telefon za vse namene skupaj	8	5	4	3	2	1,5		1	45	30	15	0	99
... berete revije, časopise in ostale tiskane medije v papirni obliki *	8	5	4	3	2	1,5		1	45	30	15	0	99
... igrate video igre kjerkoli (na računalniku, tablici, GSM ali konzolah)	8	5	4	3	2	1,5		1	45	30	15	0	99
... uporabljate računalnik/tablico za učenje ali delo	8	5	4	3	2	1,5		1	45	30	15	0	99
... uporabljate računalnik/tablico za vse namene skupaj	8	5	4	3	2	1,5		1	45	30	15	0	99
... ste prisotni na internetu	8	5	4	3	2	1,5		1	45	30	15	0	99
... ste prisotni na družbenih omrežjih (Facebook, Twitter, Instagram, Pinterest...)	8	5	4	3	2	1,5		1	45	30	15	0	99
Koliko tekstualnih sporočil v katerikoli obliki na telefonu/računalniku ali tablici (SMS, mail, facebook...) dnevno	Več kot 100	100	50	30	20	15	10	5	3	1	0	99	

pošljete *													
------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

*Tudi če je oseba popolnoma slepa, morda pri tem uporablja pripomočke ali le poslušša...

**Tudi če je oseba popolnoma gluha, morda uporablja pripomočke ali le gleda...

Odgovarjajte le če uporablja družbena omrežja	Z veseljem	Imel sem nekaj pomislekov, vendar sem kljub temu objavil	Ne objavljam tega	Ne vem
Spodaj so navedene nekatere vsebine, ki si jih ljudje lahko delijo preko družbenih omrežjih ali spletnih strani. Ali ste že objavili? (obkrožite po en odgovor v vrstici)				
Ime in priimek	1	2	3	99
Informacije, kaj delate zadnje čase	1	2	3	99
Informacije, kako se počutite na splošno	1	2	3	99
Fotografije s potovanj, doživetij	1	2	3	99
Fotografije v provokativni pozi (pomanjkljivo oblečeni, z alkoholom, drogami ali podobno)	1	2	3	99
Osebnostne podatke (na primer ime, priimek, mail, če imam s tem ugodnost pri nakupu ali dostop)	1	2	3	99
Fotografije/video drugih, ko sem jih ujel delati nekaj nenavadnega, zabavnega	1	2	3	99
Svoj selfi (video samega sebe, ki ste ga sami posneli)	1	2	3	99

Ali imate dostop interneta:

1. Da, neomejen dostop do interneta (na primer preko linije doma)
2. Da, vendar omejen dostop do interneta (zakupljene količine npr. mobilni telefon)
3. Povečini nimam dostopa do interneta, čeprav bi ga želel
4. Ne želim uporabljati interneta
5. Ne morem uporabljati interneta

Katere vrste telefon uporabljate:

1. Pametni telefon z internetno povezavo
2. Pametni telefon brez internetne povezave
3. Preprost oz prilagojen telefon brez internetne povezave
4. Ne želim uporabljati telefona
5. Ne morem uporabljati telefona

V kolikšni meri se strinjate z naslednjimi trditvami	1 Sploh se NE strinjam	2	3	4	5 Popolno ma SE strinjam	Ne vem
Dokler medij nudi novice/zabavo, ni pomembno, kdo je lastnik ali kako je financiran.	1	2	3	4	5	99
Ko gledam televizijske novice, navadno verjamem temu, kar vidim.	1	2	3	4	5	99
Ko berem novice v časopisu, navadno verjamem temu, kar preberem.	1	2	3	4	5	99

Ko gledam spletne strani, navadno verjamem temu, kar preberem ali vidim.	1	2	3	4	5	99
Na družbenih omrežjih (npr. Facebook) navadno verjamem temu, kar preberem ali vidim.	1	2	3	4	5	99
Na svetovnem spletu ali družbenih omrežjih vedno preverim namen in verodostojnost avtorjev spletne strani (lastnik, avtor...).	1	2	3	4	5	99
Internet mi je izboljšal življenje.	1	2	3	4	5	99
Mobilni telefon mi je izboljšal življenje.	1	2	3	4	5	99
Novi tehnološki pripomočki so mi izboljšali življenje.	1	2	3	4	5	99
Če bi imel več denarja, bi bilo moje življenje boljše.	1	2	3	4	5	99

Prosim označite trditev, ki v najboljši meri opisuje stanje glede vida:

- 1) Ne vidim ničesar že od rojstva ali zgodnjega otroštva
- 2) Popolnoma izgubil vid po otroštvu. Vid izgubil kasneje - po 7 letu.
- 3) Omejen vid, ki močno omejuje sposobnosti – pripomočki za nadomestilo čuta (Brailova pisava...)
- 4) Omejen vid, ki delno omejuje sposobnosti – pripomočki za izboljšanje vida (povečevalna stekla...)
- 5) Dobro vidim

Prosim označite trditev, ki v najboljši meri opisuje stanje glede sluha:

- 1) Ne slišim tudi glasnih zvokov že od rojstva ali zgodnjega otroštva
- 2) Ne slišim tudi glasnih zvokov. Sluh izgubil kasneje - po 7 letu.
- 3) Omejen sluh, ki močno omejuje sposobnosti – (slišim le, če so zelo glasne in direktno v delujoče uho)
- 4) Omejen sluh, ki delno omejuje sposobnosti – posebni pripomočki za izboljšanje sluha (slušni aparati)
- 5) Dobro slišim

Prosim označite trditev, ki v najboljši meri opisuje stanje glede gibanja:

- 1) Ne morem premikati ne rok ne nog oz. zelo omejeno (invalidski voziček)
- 2) Ne morem premikati nog oz. zelo omejeno (invalidski voziček)
- 3) Omejena, vendar mogoča, hoja (s pripomočki: na primer hojice)
- 4) Otežena hoja, vendar mogoča brez pripomočkov
- 5) Normalna telesna aktivnost

Spol	ženski	moški				
Letnica rojstva	_____					
Kraj bivanja	mesto	podeželje				
Vaša dosežena stopja izobrazbe	osnovna šola ali manj	srednja ali poklicna šola	višja šola ali več			
Zaposlitev	invalidsko upokojen	Trenutno nezaposlen	poln delovni čas	polovičen	Upokojen	Drugo
Prva številka vaše poštne številke bivanja (na primer za Ljubljano vpišete št. 1)	_____					
Število oseb v gospodinjstvu	_____					
Ste morda vključeni v katero društvo?	_____					
Opombe:	_____					

Hvala _____ za _____ sodelovanje!

Dodatna vprašanja za osebni intervju (pogoj izpolnjena anketa)

Hvala, ker sodelujete v raziskavi o medijih in življenju na splošno. Pogovor bo trajal okvirno 10-30 minut. Zaradi prepisa pogovora v tekst s čimer bomo lahko zapisali vaša cenjena mnenja vas prosim za privoljenje, da se pogovor snema. Posnetek se bo hranil izključno do konca opravljene analize oz. največ 3 mesece po izvedenem pogovoru. V pogovoru in analizi ne bomo uporabljali imen ali katerikoli drugih informacij, ki bi vas lahko identificirale. Vaši odgovori bodo za namene analize združeni tudi z odgovori drugih. Vprašanja nimajo pravih ali napačnih odgovorov. V kolikor ne želite odgovarjati lahko vedno z odgovarjanjem zaključite. Prosim za iskrena mnenja.

- 1) Sklop medijev na splošno:
 - a. Katere medije konkretno najbolj pogosto (navede imena sam, na primer POP TV...) spremljate za vsako skupino (TV, radio, revije, internet) medijev posebej ... če jih ...
 - b. Ali vam mediji pomagajo in vam izboljšujejo življenje? Bi bilo življenje brez medijev boljše ali slabše?
 - c. Če da, kateri vam najbolj izboljša življenje?
 - d. Kateremu bi se najtežje odrekli?

- 2) Ali spremljate novice preko medijev? Če da:
 - a. V kolikšni meri spremljate dnevne novice?
 - b. Ali se vam zdijo novice povečini negativne ali pozitivne?
 - c. Ali si iz novic lahko ustvarite pravo sliko o življenju?
 - d. V kolikšni meri verjamete novicam?

- 3) Ali imate profil na družbenem omrežju? Če da:
 - a. Ali je ta profil pod vašimi resničnimi podatki (ime, priimek, slika)?
 - b. Ga tekoče posodabljate – objavljate novice, dogodke?
 - c. Ali imate odprt kakšen profil, kjer ne navajate resničnih podatkov?
 - d. V kolikšni meri vam družbena omrežja izboljšujejo vaše življenje?
 - e. Kolikokrat dnevno preverite sporočila na omrežjih?

- 4) Ali pri spremljanju uporabljate pripomočke:
 - a. Katere pripomočke uporabljate?
 - b. Kako dostopni so pripomočki za spremljanje medijev?
 - c. Katere pripomočke bi kupili, da bi lažje spremljali medije, če bi imeli denar? Morda veste, koliko denarja bi za to potrebovali?
 - d. Ali ste zadovoljni z mediji glede na to, da omogočijo tudi program za osebe z okvaro sluha ali vida?
 - e. Kaj bi po vašem mnenju morali mediji še narediti?

- 5) Ali bi še kaj dodali v povezavi z vašim spremljanjem medijev?